

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
visokošolskega programa**

DIALOG MED KULTURAMI IN VERAMI
(primerjalna študija)

Tadej Oprčkal

Ljubljana, november 2008

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

**DIALOG MED KULTURAMI IN VERAMI
(primerjalna študija)**

Kandidat: Tadej Oprčkal
Številka indeksa: 04031156
Mentor: mag. Slavko Debelak

Ljubljana, november 2008

POVZETEK

Diplomsko delo prikazuje odnos med vero in kulturo. V nalogi sem poskušal predstaviti, kako oba pojma vplivata na posameznika. Na začetku diplome sem za lažje nadaljnje razumevanje razložil in opisal nekaj pojmov, ki se nanašajo na vero in kulturo. V nadaljevanju sledi razvoj religije in kulture. Iz zgodovine vemo, da je bila kultura prisotna že na samem začetku človeštva in se je skozi stoletja tudi razvijala. Sam pojem kultura ima več pomenov in ga je zelo težko natančno definirati. Na splošno pa beseda kultura pomeni neko celoto, ki zajema navade, običaje, vrednote in pravo nekega naroda oziroma družbe. Tako kot kultura pa ima pri ljudeh posebno mesto tudi religija. Včasih so ljudje marsikateri dogodek, ki si ga drugače niso znali pojasniti, povezali z religijo in bogovi. Število vernikov je bilo v preteklosti dosti večje kot sedaj.

Večji del diplomske naloge je namenjen dialogu med različnimi kulturami in verstvi. Vemo, da obstaja v današnjem svetu veliko različnih kultur, ki se med seboj prepletajo tudi zaradi vse večje globalizacije. Predvsem se to pozna v Evropi, kjer so v državah članicah odpravljene notranje meje in poteka prost pretok blaga, oseb, storitev in kapitala. To povzroči srečevanje in potrebo po sodelovanju vseh kultur. V ta namen se Evropska unija že dolga leta trudi, da bi odpravila vsakršno diskriminacijo. Vsaka kultura se razlikuje od drugih po posebni, lastni poti skozi zgodovino ter po značilnih potezah, zaradi katerih je edinstvena in izvirna.

KLJUČNE BESEDE

Vera

Religija

Kultura

Medkulturni dialog

SUMMARY

My diploma work presents relationship between religion and culture. In my work I tried to show what kind of influence both terms have on individual persone. On the beginning of my diploma I explained some terms that we must understand during reading my work. Next is developing of religion and culture. From history we know that culture was present on the first beginning of the mankind. Culture has developed frome the centuries .Term culture have more meanings and it is hard to give it just one meaning. Generaly culture means something that capture habits, values and law of some nation or society. Like culture religion have some special place on people hearts. In the past people did not understand some phenomen so they thought that gods or religion has something to do with it. Number of religios people in the past was bigger that nowadays.

Most of my diploma work is talking about dialog between different cultures and religions. We know that in nowadays in our world there are many different cultures. They are more connected beacuse of the globalization. We can see that specialy in the countries of the EU, because there are no borders between them and we have free flow of stuff, persones, services and capital. That couse meeting and collaboration of all cultures. European Union is trying to prevent all kind of discrimination. Every culture is different from the other because of their unique road from the history.

KEY WORDS

Faith
Religion
Culture
Intercultural dialogue

KAZALO

POVZETEK	II
SUMMARY	III
1 UVOD	1
2 OPREDELITEV POJMOV	3
2.1 Vera	3
2.2 Religija	3
2.3 Dialog	4
2.4 Civilizacija	4
2.5 Kultura	4
2.6 Akulturacija	5
2.7 Kulturna premoč	5
2.8 Inkulturacija	5
3 RAZVOJ KULTURE IN RELIGIJE	6
3.1 Ljudska kultura	6
3.1.1 Ljudska kultura in Evropska identiteta	7
3.1.2 Jezik kot temelj kulture	8
3.2 Narodna kultura	8
3.3 Pojav religije	9
3.4 Vpliv religije	10
3.5 Religije preteklosti	10
3.6 Širjenje religij	11
3.7 Religija in slovenska kultura	12
3.8 Pomen kulture za človeka	13
3.8.1 Kultura oblikuje človeka	14
3.9 Odnos med vero in kulturo	15
3.9.1 Kulturno okolje	15
3.9.2 Kultura življenja	16
4 DIALOG MED KULTURAMI	18
4.1 Človek in njegove različne kulture	18
4.2 Človeška vzgoja in kulturna pripadnost	19
4.3 Različnost kultur in medsebojno spoštovanje	19
4.4 Možnosti in nevarnosti globalne komunikacije	20
4.4.1 Evropska kultura pred globalizacijo	21
4.5 Zavest skupnih vrednot	22
4.5.1 Vrednota solidarnosti	22
4.5.2 Vrednota miru	23
4.5.3 Vrednota življenja	23
4.5.4 Vrednota vzgoje	23
5 MEDKULTURNI IN MEDVERSKI DIALOG	25
5.1 Medkulturni dialog in Slovenija	25
5.2 Medkulturni dialog in EU	26
5.2.1 Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti	27
5.2.2 Konvencija o zaščiti in spodbujanju raznolikosti kulturnega izražanja	27
5.3 Leto medkulturnega dialoga 2008	29
5.3.1 Bela knjiga Sveta Evrope o medkulturnem dialogu	32
5.4 Medverski dialog	33
5.5 Odnos med državo in verskimi skupnostmi v Sloveniji	34
5.5.1 Urad Vlade Republike Slovenije za verske skupnosti	35
5.6 Medversko sodelovanje	37
5.6.1 Odnos krščanstva do drugih religij	37

5.7 Krščanstvo in islam – največji svetovni religiji	38
5.7.1 Zgodovina krščanstva	38
5.7.2 Križarske vojne	39
5.7.3 Zgodovina islama	40
5.7.4 Temelji islamske religije in sveta knjiga Koran	40
5.8 Krščanstvo in islam danes	41
5.8.1 Dialog med kristjani in muslimani	42
5.8.2 Nasilje, vojna in mir	43
6 ANALIZA ANKETE	45
7 ZAKLJUČEK	60
LITERATURA	61
VIRI	62
SEZNAM SLIK	64
PRILOGA	65
Priloga: Vprašalnik	65
IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA	68

1 UVOD

Tema moje diplomske naloge se dotika predvsem vere in kulture. Na svetu obstajajo različne kulture in prav tako tudi religije. Mnoge izmed njih imajo podobno zgodovino, nekatere so starejše, spet druge mlajše. Vsekakor pa je treba vsako spoštovati in jo sprejemati takšno, kot je. Kultura je edinstven izraz človeka in njegove zgodovinske usode, tako na ravni posameznika kot na ravni skupnosti. Dialog med kulturami je še posebno v današnjem času nujen, zlasti zaradi močnega vpliva, ki ga imajo nove tehnologije obveščanja na življenje posameznika in različnih skupin ljudi. Tak dialog temelji na prepričanju, da obstajajo vrednote, ki so skupne vsem kulturam. Te vrednote so solidarnost, mir, življenje in vzgoja. K uresničitvi teh vrednot morajo prispevati različne kulture in verstva. Da bi prispevali k miru, sožitju in skupni blaginji človeštva, je pomembna medsebojna odprtost in spoštovanje med ljudmi.

Diplomska naloga je zgrajena iz uvoda in petih glavnih poglavij. Za uvodom sledi opredelitev nekaterih glavnih pojmov, ki se kasneje še pojavijo v diplomu. Za boljše nadaljnje razumevanje so zlasti pomembni pojmi vere, kulture, civilizacije, dialoga. Naslednje poglavje je namenjeno razvoju kulture in religije. Tu na kratko predstavim njun razvoj, vpliv in pomen. Kultura je prisotna v vseh civilizacijah, le da se od naroda do naroda razlikuje. Nato sledi poglavje o dialogu med kulturami. Potrebno je spoštovanje in sodelovanje med narodi. Dialog omogoča, da lahko različne kulture v svetu mirno soobstajajo in živijo. Z njim je mogoče odpraviti marsikatera nesoglasja in doseči skupen jezik ter kompromis. Tak dialog je nujen zlasti v današnjem času, ko smo priča vse večjemu nasilju, nestrpnosti in diskriminaciji. Temu poglavju sledi medkulturni in medverski dialog. Evropska unija se že dolga leta trudi v ljudeh vzbuditi občutek človečnosti in potrebo po sodelovanju, ne pa zavračanju in diskriminaciji drugih kultur. Z vsakoletnim vključevanjem novih članic v unijo se EU čedalje bolj širi. S tem pa vse bolj prihaja do srečevanja različnih kultur in njihovih navad ter načina življenja. V tem je treba videti nekaj pozitivnega, saj nam sodelovanje omogoča sožitje in mirnejše življenje. Sodelovanje je potrebno na vseh področjih človekovega življenja, tudi med verstvi. Zadnje poglavje diplomske naloge je namenjeno analizi opravljene ankete. Pridobljene podatke sem prikazal v grafih in jih komentiral.

Cilj moje diplomske naloge je bil prikazati, kako vera in kultura vplivata na posameznika. Človek je namreč tesno povezan s kulturo, v kateri živi, jo oblikuje in v njej ustvarja. Ta mu omogoča varnejše in preprostejše življenje v naravi, hkrati pa mu omogoča popolnejšo uresničitev življenja. Zanimalo me je tudi, koliko verskih skupnosti obstaja v Sloveniji in kako je urejen njihov odnos do države. V Sloveniji je država ločena od cerkve, se pravi, da je vsaka izmed njih avtonomna. Ta ločenost je urejena tudi v Ustavi, kjer 7. člen določa, da so država in verske skupnosti ločene in da je njihovo delovanje svobodno in enakopravno. Za odnose med verskimi skupnostmi in registracijo skrbi Urad Vlade Republike Slovenije za verske skupnosti.

Delovati je začel v začetku leta 1994 in s svojim delovanjem pomaga pri zagotavljanju visokih standardov spoštovanja svobode pri izpovedovanju vere v zasebnem in javnem življenju. V diplomski nalogi sem tudi želel ugotoviti, katera so največja verstva v svetu in kako potekajo odnosi med njimi. Ker v svetu obstaja veliko verstev, sem se odločil, da bom predstavil samo dve največji, in sicer krščanstvo ter islam. Iz zgodovine vemo, da so bili nekateri odnosi med verstvi nasilni. Predvsem velja to za križarske vojne, ki jih je sprožil krščanski zahod proti drugim religijam in ljudstvom. Velikokrat je bila vera le izgovor za začetek vojne, pravi razlog pa je ostal skrit pred javnostjo, saj je bil dostikrat zgolj politične narave.

Pri izdelavi diplomske naloge sem uporabil metodo anketiranja. S tem sem želel dobiti vpogled v mnenje ljudi o veri ter kulturah nasploh. Zanimalo me je, katera kultura po njihovem mnenju najbolj vpliva na slovensko, ali so vedeli, da je letos leto medkulturnega dialoga ter zakaj se ljudje sploh bojimo drugih kultur in ver. Pri tem sem dobil kar zanimive rezultate, od katerih so bili nekateri pričakovani, drugi pa so me pozitivno presenetili. Splošen vtis ankete je, da smo Slovenci kar odprt narod in dobro sprejemamo druge kulture. Anketni vprašalnik je sestavljen iz dvanajstih vprašanj, ki se nanašajo na vero in kulturo. Večina anketirancev je bila z veseljem pripravljena sodelovati pri anketi, drugi pa so sodelovali z manjšim zadržkom.

2 OPREDELITEV POJMOV

2.1 VERA

Vera oziroma verovanje je osebno zaupanje, notranja odločitev, predanost; je priznavanje nekega nauka o zveličanju ali zaupanje v moč božanstva. Samo pri velikih monoteističnih religijah, kot so judovstvo, krščanstvo in islam, je v središču vernikovo osebno razmerje do osebnega Boga. Vera je sistem prepričanj in dejanj, s katerimi človek izraža svoj odnos do svetega.

Človek je bitje, ki se ne sprašuje samo, kako ta ali ona stvar deluje, ampak se sprašuje tudi po smislu svojega obstoja in vsega, kar ga obdaja. Predmet človekovih razmišljanj, čutenj, raziskovanj in doživljanj ni samo fizični svet.

Vernik svojo vero opira na:

- ✓ **človekovo religiozno naravo** – človek je po svoji naravi presežno bitje, usmerjeno k iskanju odgovorov na temeljna vprašanja;
- ✓ **razum** – človek je s svojim razumom zmožen dojeti temeljno urejenost narave, iz katere lahko spozna Urejevalca;
- ✓ **božjo besedo** – Sveto pismo predstavlja zapis odnosa med Bogom in človekom skozi zgodovino;
- ✓ **religiozno avtoriteto** – versko izročilo se ohranja, posreduje in živi v skupnosti – Cerкви, zato je vera nujno občestvena.

Zaradi svoje omejenosti človek ne more dokončno spoznati, kdo je Bog, lahko pa se tej skrivnosti približuje (Zorec, Šverc, Končan in Globokar, 2004, str. 32).

2.2 RELIGIJA

Beseda religija izhaja iz latinske religio in pomeni obvezo ali dolžnost. Izraža odnos, povezavo med bogom in človekom. Religije zahtevajo od svojih vernikov, da se ravnajo po določenih smernicah in pravilih. Mnogo vernikov verjame, da je postavil pravila vedenja Bog, zato jih je treba brezpogojno izpolnjevati. Drugi pa menijo, da morajo pravila prilagajati času in razmeram, v katerih živijo (http://www.religije.com/vpliv_religije.htm).

Enotne opredelitve religije pravzaprav ni. Poznamo različne definicije, ki so v večini vezane na področje raziskovanja določene razsežnosti religije. Religija je družbeno obstoječ (simbolni) sistem verovanj in predstav, obnašanja in simbolike, katerega nosilec je določena družbena skupnost ali skupina in ki ga pri vanj vključenih posameznikih spremlja doživetje svetega (Kerševan, 1989, str. 150).

2.3 DIALOG

Že sama beseda je čudežna, pa se včasih premalo zavedamo njenega pomena. Po SSKJ-ju pomeni pogovor, navadno med dvema osebamama, pa tudi izmenjavo mnenj med zastopniki različnih stališč z namenom doseči soglasje ali sporazum. Dialog obstaja le, če sta obe strani pripravljene komunicirati ena z drugo. To pomeni, da mnenja ne le izražata, ampak tudi sprejemata. Če hočemo doseči napredek, komunikacija ne sme biti nikoli enostranska, pri njej ne sme prihajati do nestrpnosti ali dokazovanja premoči. Dialog je definiran kot izmenjavanje lastnih mnenj in stališč z namenom doseganja kompromisov (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1994, str. 136).

2.4 CIVILIZACIJA

Civilizacija je posebna oblika duhovnega, materialnega in socialnega življenja kakega naroda ali skupine narodov. Idejo civilizacije so kot nasprotje konceptu »barbarstva« v osemnajstem stoletju razvili francoski misleci. Civilizirana družba se je razlikovala od primitivne, ker je bila ustaljena, urbana in pismena. Civilizacija ter kultura sta vezani na splošni pogled na življenje nekega ljudstva in v tem primeru je civilizacija kultura, napisana z veliko začetnico. Obe zajemata vrednote, merila, institucije in načine mišljenja, ki jim zaporedne generacije v dani družbi pripisujejo glavni pomen.

Za Braudela je civilizacija prostor, kulturno območje, zbirka kulturnih značilnosti in pojavov. Civilizacija je najširša kulturna enota. Vasi, regije, etnične skupine, narodnosti, verske skupine, vse imajo značilno kulturo na različni stopnji kulturne raznovrstnosti. Civilizacija je najširša kulturna skupina ljudi in najširša raven kulturne identitete, ki jo ljudje imajo poleg tega, kar jih loči od drugih vrst. Določajo jo skupne objektivne prvine, kakor so jezik, zgodovina, vera, običaji, institucije in subjektivna lastna identifikacija ljudi. Dokler civilizacije obstajajo, se tudi spreminjajo. So dinamične, rastejo in upadajo, se združujejo in se delijo (Huntington, 2004, str. 44,49).

2.5 KULTURA

Kultura je kompleksna celota, ki obsega vednost, verovanje, umetnost, moralo, pravo, običaj in kakršnekoli druge sposobnosti in navade, ki jih človek pridobi kot član družbe (Gallagher, 2003, str. 28).

Kultura je tisto, kar se človek kot član družbe nauči ali priuči, kar vsebuje priučen videz ter je na drugi strani človekova biološka dediščina. Je glavni prenašalec posameznih vzorcev mišljenja, ki vključuje simbole, sposobne razvoja in spreminjanja ter sodi k celotni zamisli o človeškosti. Ukvarja se tudi s tem, ali je religija človeški pojav ali človekova aktivnost, na katero mora vplivati tudi kultura.

Kultura ima posebno mesto pri narodih in je prisotna pri njihovem nastajanju, življenju in ohranjanju; izraža njihovo samobitnost in medsebojne odnose. Je takšno bivanje, ki človeku omogoča, da biva, razmišlja in deluje kot človek: razumno, svobodno in odgovorno bitje. Bistveni pomen kulture je v tem, da je le-ta značilnost človekovega življenja kot takega. Človek se po kulturi loči in razlikuje od vsega, kar še biva v vidnem svetu (Ojstrež, 1999, str. 18).

2.6 AKULTURACIJA

Akulturacija je sociološki pojem in je pogoj za inkulturacije. Z akulturacijo je mišljen boj med eno kulturo in drugo ali srečanje med kulturami. Ljudje se lahko svobodno odločajo za prilagajanje svojim posameznim tradicijam skozi medsebojni stik več kultur. Obstoj teh je mogoč znotraj komunikacijskih idej in oblik vedenja.

Ta pojem književno pomeni prilagoditev novemu (kulturnemu) okolju. Akulturacija, ki je komunikacija med kulturami, je temelj medsebojnega spoštovanja in strpnosti. Biti človek ne pomeni le lastnega vraščanja v kulturo, ampak tudi odprtost drugim kulturam (Ojstrež, 1999, str. 19).

2.7 KULTURNA PREMOČ

Pojem kulturne premoči označujemo z različnimi izrazi, kot so transkulturacija, kulturni imperializem, kulturna odtujenost ... Vsi ti pojmi izražajo misel, da ena kultura prevladuje nad drugo oziroma drugimi kulturami. Prevladovanje obsega nezaželen prenos tujih kulturnih lastnosti, simbolov, pomenov, vrednotenj in vedenj na drugo kulturo. Do tega prenosa lahko pride zelo preprosto, kadar ena kultura preplavi drugo, ker ima boljšo tehnologijo ali boljše zamisli.

Odkar imajo ljudje pravico do svoje lastne kulture, je uporaba moralne in psihične prisile za vsiljevanje tuje kulture nasilje nad človekovimi pravicami.

Kulturna premoč je lahko opredeljena z etnocentričnim položajem, kjer prevlada kultura, ki je tako močna, da lahko postane svetovna kultura (Ojstrež, 1999, str. 20,21).

2.8 INKULTURACIJA

Inkulturacija pomeni notranje preoblikovanje pristnih kulturnih vrednot. Potrebno je sodelovanje vseh kultur. Inkulturacija je dialog med vero in kulturo, je dinamičen odnos med krščanskim sporočilom in kulturo ali kulturami.

3 RAZVOJ KULTURE IN RELIGIJE

Kultura se je pojavila že na samem začetku človeštva. Rast, širjenje in propad je usoda vsega, kar živi, in tako tudi kulture. Vsaka kultura je polna življenjske moči, vsebuje prirejeno sposobnost, da se širi čez nove kraje. Je iskanje duhovnih moči, ljudskega znanja, umetnosti in razumnega delovanja. Kulturo ustvarjajo in nosijo posamezniki in družba istočasno. Na svetu obstaja vrsta različnih kultur, mnogo pa jih je skozi zgodovino človeštva že propadlo oziroma so izumrle. Je tista bivanjska lastnost, ki na neizbrisljiv način zaznamuje skupnost in z vsemi svojimi sestavinami tudi določa prepoznavnost njene identitete. V prvi vrsti je pomembna za notranji razvoj skupnosti, za razvijanje kulture medsebojnih odnosov, zaupanja in tiste življenjske kvalitete, ki je pogoj vsakega pozitivnega razvoja. V vseh civilizacijah kultura na vseh področjih življenja pogojuje ustvarjalnost in napredek, s tem pa tudi obstoj in preživetje (Birket-Smith, 1960, str. 40).

3.1 LJUDSKA KULTURA

Na videz je zgodovina ljudske kulture pogosto omejena na obsežne sezname ljudskih navad, ki se od države do države in od pokrajine do pokrajine močno razlikujejo. A ta izjemna raznolikost je varljiva, saj se v različnosti oblik številnih obredov skriva temeljna enotnost vse Evrope. Ljudska kultura je osnova krščanske Evrope. Kljub temu, da je bila zatirana, prezirana in poteptana, še zlasti od časa reformacije in protireformacije naprej, je še vedno presenetljivo živa. Ker je tako prilagodljiva, se je v stoletjih ukoreninila in razvila svojo identiteto. Prav zaradi tega dejstva je ta celina tako posebna. Da bi razumeli današnjo Evropo, moramo poznati pravo mesto, ki ga ima ljudska kultura danes in ki ga je imela v preteklosti (Dijkstra, 1995, str. 290).

Od zibelke do groba vsako človeško bitje živi in razmišlja v okviru dvojnih meril – krščanske vere in tradicije prednikov. Ljudska kultura se je spreminjala v skladu z opredelitvijo in odnosom celotne družbe do drugih kultur. Evropske družbe so imele različno dinamiko razvoja. Očrnitev ljudske kulture je bil vsesplošen pojav v Evropi do konca osemnajstega stoletja. Hitrost in stopnja tega procesa sta bili močno odvisni od zapletenega niza dejavnikov, ki jih lahko povzamemo kot posebno dinamiko kulture vsakega naroda. Vse je odvisno od načina, s katerim so družbene, politične, verske in kulturne elite pokazale, kako so sposobne vključiti delovno ljudstvo (še posebej kmete) v razvoj skupnosti, ki se je takrat odvijal pod zaščito sodobne države. Stopnja svobode ljudske kulture je močno nihala in je bila odvisna od kulturne sinteze celega naroda.

Ljudsko kulturo lahko proučujemo na dva načina. Prvi je z opazovanjem neke ljudske skupine v določenem časovnem obdobju, drugi način pa je v iskanju razlik in skupnih točk tako, da se osredotoča na preučevanje osnovnih struktur, ki motivirajo oziroma pogojujejo razvoj posamične kulturne skupine. Ni mogoče trditi, da je ljudska kultura pojav, ki se ne spreminja s časom, kajti krajevne okoliščine, čas, stanje odnosov z

oblastjo in številni drugi dejavniki neprestano ustvarjajo odtenke v konkretnem izrazu skritih načel, v svečanostih, obredih, navadah, oblačilih in celo oblikah odnosov z nevidnim, s strahovi itd.

Ljudska kultura je utelešena v posameznikih. Na vseh štirih straneh Evrope je imela vsaka država lastne značilnosti, jezike in navade. Vedeti moramo, da imamo Evropejci marsikatero skupno lastnost z ljudstvi drugih celin in drugih obdobj. Kljub temu si je zahodna ljudska kultura izoblikovala lasten značaj. Bistvo ljudske kulture je obenem kmečko in krščansko. Obstaja tesno sožitje med potrebami kmečkega ljudstva in sporočilnostjo krščanstva (Dijkstra, 1995, str. 298).

3.1.1 Ljudska kultura in Evropska identiteta

Hitra rast prebivalstva v zadnjih dveh stoletjih je skupaj z urbanizacijo in industrializacijo še bolj iztrebila ljudsko kulturo, ko je spodkopala njene podeželske temelje, še posebej v bolj razvitih deželah, kjer so danes vaščani le še skromna manjšina. Manj trpljenja, daljša življenjska doba in vedno večje poenotenje načina življenja so med podeželskim prebivalstvom usodno prispevali k razveljavitvi načel, na katerih je temeljila podoba sveta njihovih prednikov. Višji sloji so privzeli strpnejši odnos do različnosti, a obenem ostro zavrnilo grobost, nehigieno, preproščino in pomanjkanje meščanske kulture med vaškim prebivalstvom.

V tem času je tudi pismenost močno napredovala, prej in bolj izrazito v protestantskih deželah kot drugod. Branje in pisanje sta nudila vedno manjšemu številu kmetov drugačno razumevanje in približevala njihov pogled na svet pogledu družbene elite. To dogajanje je imelo za cilj posodobiti vso Evropo. V podeželske predele si je prizadevalo vcepiti nove vrednote, značilne za vsako državo posebej, še posebno narodno zavest, domoljubje, vdanost pomembnim verskim in skupinskim etičnim vrednotam, etiko dela in spoštljiv pogled na znanost. Evropa je v srednjem veku živela pod enotnim plaščem krščanstva, ki mu ni bilo prizanešeno niti s prevrati. Njena načelna povezanost je verjetno prišla iz globoke kulturne enotnosti, ki je veljala med kmečkim življenjem na vseh štirih straneh celine. Kljub različnosti jezikov je srečanje krščanske vere in skrbi poljedelcev ustvarilo kulturo, ki je bila v bistvu povsod enaka, v kateri so mladi, neporočeni moški igrali prvotno vlogo v skupinskem obredu rodovitnosti in plodnosti, kjer so ženske prenašale vrednote te kulture na naslednji rod po preprostem načinu »povej, kar slišiš in naredi, kar vidiš« in kjer sta bili magija in uradna vera neločljivo prepleteni (Dijkstra, 1995, str. 308).

Evropa ima bogato, slikovito in razgibano zgodovino. Ni samo pojem, ki zajema meje od vzhoda do zahoda, temveč so v tem prostoru različne kulture, religije in zgodovine. Evropska identiteta in kultura sta se izoblikovali na treh temeljih: grški filozofiji, rimskem pravu in judovsko-krščanski religiji.

3.1.2 Jezik kot temelj kulture

Vsak kulturni narod je ponosen na svoje lepe, izbrane, blagolasne besede svojega jezika in književnosti. Za filozofa Martina Heideggra je jezik hiša biti. Ta misel še globlje označi pomen jezika kot tiste človekove intelektualne strukture, po kateri se človek razlikuje od vsega ostalega živega bitja. S sposobnostjo mišljenja in izražanja človek presega meje biološkega življenja in ustvarja prostor svoje duhovne biti, ki ga imenujemo z drugo besedo kultura. Jezik je torej intelektualni instrument, s katerim oblikujemo svoje mišljenje in ustvarjamo znanje, da ga lahko posredujemo naprej. Z njim vzpostavljamo komunikacijo s svojim okoljem v okviru narodne skupnosti in tako gradimo svojo lastno kulturo in civilizacijo.

Na družbeno zgodovinski ravni jezik določa kulturno in narodno identiteto naroda, ki ta jezik govori. Z zamiranjem nekega jezika umira tudi določena kultura. Proces umiranja jezikov in njihovih kultur je stalnica človeške zgodovine. Ogroženi jeziki in izumirajoče kulture, ki ostajajo posebna značilnost sodobnega sveta, danes niso toliko posledica kulturnega imperializma večjih jezikovnih skupnosti in močnejših nacij, ampak v pomanjkanju motivacije in moči za ohranjanje svoje lastne jezikovne in kulturne identitete. Nedvomno pa pomeni zamrtje vsake jezikovne in s tem kulturne posebnosti izguba za vse človeštvo.

(www.pensloveniazdruzenje.si/html/39_mednarodno_srecanje_pisateljev/2007_ogroz_eni_jeziki_Kovacic.doc).

Da bi torej preprečili izgubo posamezne kulture in jezika, je v prvi vrsti pomembno, da vsaka kultura neguje in spoštuje svoj materni jezik.

Razlike med kulturami so zakoreninjene v tem, kako se ljudje naučijo dojemati svoje družbene odnose drug z drugim. V zvezi s tem so štiri dejavniki, ki se medsebojno krepijo: priučene poti dojemanja svojega mesta v družbi, družbeno okolje in njegovi prevladujoči vzorci interakcije, individualne vedenjske izbire in oblike religijske vizije, ki je značilna za posamezno kulturo.

3.2 NARODNA KULTURA

Sposobnost razvijati in krepiti izročene idejne in kulturne vrednote so legitimacija tudi za poseben narodni obstoj. Vendar pa je treba integrirati tudi velike spodbude sorodnih kultur sosednjih držav in zlasti velike ter nesmrtno zaklade vsega človeštva. Vsaka prava, dejanska kultura je svetovna, mednarodna in vsečloveška, pa čeprav se odlikuje tudi po originalnem narodnem izrazu (Hrušovský, 1981, str. 37).

Dandanes se postavlja vprašanje, ali sta domoljubje in domovinska vzgoja vrednoti, ki naj bi ju negovali tudi v šolah ter učili mlade ideološko neobremenjene zgodovine, ki je omogočila narodovo preživetje, in jih vzgajali v duhu narodne zavesti. Za preživetje naroda nista pomembna le materialna blaginja in blagostanje, ampak tudi duhovni prostor in kulturno ozračje, ki dajeta občutek narodne zavesti – da zna vsak

braniti svojo identiteto, jezik, ozemlje, prostor, v katerem živi, tradicionalne vrednote ter svoje narodnostne pravice.

V preteklosti je bil pojem vpliva druge kulture pretežno povezan z nasiljem, osvajanjem ozemelj in podjarmljenjem tujih ljudstev. Zatirali so vse kulture, razen lastne, ki so jo povzdigovali. Zato tudi niso bili pripravljene sprejeti drugačnih običajev in navad. Vsa ta nestrpna dejanja so se dogajala iz strahu pred zatonom lastne kulture, saj so bili prepričani, da bi jo pokopali, če bi medse sprejeli tujce. Bali so se, da bi svoji kulturi prizadejali samo škodo in da z zaupanjem tujim kulturam ne bi ničesar pridobili. Strah je bil včasih (in še vedno je) eden izmed glavnih vzrokov, zakaj včasih ne damo priložnosti tujim kulturam. Ta strah pa večinoma ni posledica slabih izkušenj, ampak slabega oziroma napačnega predznanja o določeni kulturi. Zelo verjetno je, da človek druge kulture neutemeljeno obsoja na podlagi govoric ali predsodkov (<http://www.prvagim.si/eu/index2.php?omd>).

3.3 POJAV RELIGIJE

Človek je že od vsega začetka verjel v nekaj nadnaravnega, v nekaj, kar presega vidno naravo. Poskušal si je razložiti skrivnosti, kot so rojstvo, smrt, nastanek sveta, strele, grmenje, noč, dan, ciklično ponavljanje letnih časov ...

Dejstvo je, da so že praljudje imeli religijo, nekaj, v kar so verovali. Res pa je tudi, da je zelo težko ugotoviti, v kaj in kako so ljudje takrat verovali. Na razpolago imamo nekaj arheoloških najdb: človeške kosti, orodje iz kamna, pigmente, jamske slikarije, ki nam pomagajo okvirno sestaviti »religijski jezik« v najstarejšem obdobju človeške zgodovine. Kljub vsemu si lahko predstavljamo, da prazgodovinska orodja niso imela le tehnične vrednosti, ampak tudi duhovno.

Ljudje so vedno v nekaj verovali. Tukaj se znanstvena utemeljitev sreča s stališčem katoliške Cerkve, ki je zapisala: »V zgodovini in vse do danes so ljudje na mnogotere načine izražali svoje iskanje Boga z različnimi verovanji in religioznimi ravnanji (molitvami, daritvami, obredi, meditacijami ...). Kljub dvoumnosti, ki jih morejo vsebovati, so te izrazne oblike tako vsesplošne, da smemo človeka imenovati religiozno bitje.«

Prve pojavne oblike religij sodijo v čas prazgodovine oziroma v čas pred pojavom pisane besede. Zato ostajajo najstarejše religije delno skrivnostne, saj so obstajale pred pisano besedo in o njih ni zgodovinskih zapisov. S pomočjo arheoloških najdb smemo sklepati, da je človekovo verovanje v prazgodovini tesno povezano z doživljanjem narave in samega sebe. Lastnosti, ki jih je opazil pri sebi in skupnosti, v kateri je živel, je pripisoval vsemu živemu in neživemu svetu (Svetelj, Šverc, Turnšek in Krivec, 2004, str. 27, 30).

3.4 VPLIV RELIGIJE

Religija je imela v vseh starodavnih družbah osrednjo vlogo: prve umetnine je navdihnili prav religija, ki je določala organiziranost družbe in družinsko življenje, narekovala vsakodnevne dejavnosti. Življenja si ni bilo mogoče zamisliti brez opravljanja verskih obredov in zelo redko so različne religije lahko bivale v isti deželi, ne da bi to povzročilo vojno ali preganjanje.

Religija je bila močna sila v razvoju različnih svetovnih kultur. Marsikje ima še vedno velik vpliv. Celo v zahodnih družbah, v katerih mnogo ljudi ne čuti nobenega odnosa do religije, ima še vedno nekaj vpliva. Tako so npr. krščanska praznovanja razglašena za državne praznike; marsikje pa so tudi proti odpiranju trgovin ob nedeljah, saj je to krščanski sveti dan. Nedelja je dan, ko naj bi se ljudje odpočili in bili skupaj s svojo družino. Po Svetem Pismu je tudi Bog sedmi dan počival.

Nekateri neverujoči menijo, da ima vera na družbo prej slab kot dober vpliv, saj lahko povzroča tudi vojne. Mnogo vernikov pa dokazuje, da niso imele slabega vpliva verske ideje, temveč način, kako so jih ljudje na oblasti nepravilno razlagali in zlorabljali za svoje koristi. Včasih so vprašanja, ki so videti verska, pravzaprav rasistična, oboja pa so povezana s politiko.

V preteklosti so bile družbe pogosto organizirane po verskih načelih. Vladarji so pogosto spodbujali podložnike k vojnem, s tem da so podžigali njihova verska čustva, čeprav je bil njihov osnovni nagib želja po večji politični moči. Primer za to so križarske vojne. V evropski zgodovini so bile križarske vojne več kot le vojaške invazije na islamski svet. Sloves križarskih vojn potrjuje dejstvo, da je bojni pohod, podprt s prepričanjem o absolutni pravičnosti, še vedno imenovan križarski pohod (Meredith, 1996, str. 8).

Tudi v dokumentih drugega vatikanskega koncila je zapisano: *»Že od najstarejših časov pa prav do današnjih dni najdemo pri različnih narodih neko zaznavanje tiste skrivnostne moči, ki je prisotna v potekanju stvari in v dogodkih človeškega življenja; še več, včasih najdemo priznavanje najvišjega božanstva ali celo Očeta. To zaznavanje in priznavanje prežema njihovo življenje z globokim religioznim čutenjem. V zvezi z napredovanjem kulture skušajo verstva na ista vprašanja odgovarjati z natančnejšimi pojmi in v bolj pretanjeni govorici.«*

3.5 RELIGIJE PRETEKLOSTI

Najstarejše religije ostajajo skrivnost, saj so obstajale pred pisano besedo in zato o njih ni zgodovinskih zapisov. Arheologi so našli predmete, ki naj bi bili verski in so stari 35.000 let ali celo več. V Evropi so v letih 5000–2000 pr. n. š. nastali spomeniki, ki so narejeni iz velikanskih kamnov, imenovanih megaliti. Postavljanje teh kamnov je bilo težaško delo. Nekateri od teh spomenikov so se uporabljali pri verskih obredih. Mnogo religij danes ne obstaja več. Nekatere so izumrle skupaj z družbami, v katerih

so nastale, nekatere pa so izginile, ker so ljudje prevzeli drugo vero. Večina znanja o njih izvira iz arheoloških najdb. Čeprav so bile starodavne religije izredno raznolike, so si bile nekatere vendar tudi podobne. Vse so častile veliko bogov in boginj. Ti so predstavljali elemente narave, kot so nebo, voda, rastline in živali.

Čeprav so imeli bogove in boginje za nesmrtni, so o njih razmišljali kot o bitjih s skoraj človeškim načinom življenja. S čaščenjem so se jim skušali prikupiti in izogniti njihovi jezi z darovanjem hrane in včasih celo ljudi. Nesreče, kot so bolezen, poplave in vojne, so imeli za božjo kazen. Mnogo teh izumrlih religij je močno vplivalo na sodobno kulturo in so jih upodabljali v umetnosti in literaturi (Meredith, 1996, str. 54).

3.6 ŠIRJENJE RELIGIJ

Osemdeset odstotkov svetovnega prebivalstva se prišteva h kateri od religij, vendar pa je pomen te pripadnosti različen od države do države, od verstva do verstva. Veliko ljudi povezuje versko identiteto z etnično, kulturno ali družbeno. Vera za večino ljudi ni vprašanje osebne in zavestne izbire. Rojeni so v nekem sklopu vrednot in verovanj in so zato del tega. Vera, ki so jo podedovali pri rojstvu, jih bo spremljala vse življenje, razen če se zgodi kaj hudega, kar bi jih izvrglo iz njihove kulture ali če jo prostovoljno zapustijo. Nekatere vere in vsa nova religijska gibanja si prizadevajo, da bi druge spreobrnila, prihod misijonarjev pa lahko prebudi zavest o verski pripadnosti.

Islam se je iz majhne arabske skupnosti, ki jo je okrog sebe izbral Mohamed, zelo hitro razširil v sosednje dežele. Eden izmed razlogov je ta, da prvi kalifi niso bili samo verski voditelji, ampak obenem tudi odlični generali, strategji in državniki, ki jih je gnala velika želja po ustanovitvi vesoljnega muslimanskega kraljestva. Kalifi so se pogosto bojevali za obrambo islama ali za njegovo širjenje. Ljudje v premaganih deželah so smeli obdržati svojo veroizpoved, vendar so morali plačevati posebne davke, ker so bili oproščeni zakata (verskega davka) in vojaške službe. Leta 635 so Arabci zavzeli Damask in kmalu tudi Jeruzalem. V letu 637 sta bili podjarmljeni Sirija in Palestina, leta 640 je padel Irak, leto kasneje pa še Egipt. V naslednjih desetletjih so osvojili vso severno Afriko in leta 711 zavzeli še Iberski polotok. Tako je ostalo tudi nadaljnjih 500 let.

Sredi 15. stoletja se je zdelo, da je krščanstvo izključno religija Evropejcev, islam pa Arabcev in Turkov. Toda po letu 1450 se je za obe religiji začelo novo obdobje širjenja. Krščanstvo se je prek morij razširilo po vsem svetu. Zahodnoevropski narodi so za širjenje svoje vere (skupaj s kolonializmom) uporabljali na novo odprte trgovska morske poti. Odkritje Amerike je imelo na razvoj sveta in širjenje krščanstva večji vpliv kakor katerikoli drug tovrstni podvig. Na misijonarski pohod kristjanov, ki so odšli za prvimi raziskovalci, je islam odgovoril s prenovo verske prakse na številnih področjih, z islamsko tradicijo ter misijoni, še zlasti v severni Afriki in Indiji. Islam je po osvojitvi Carigrada leta 1453 prodrl globoko v jugovzhodni del Evrope. Nekaj časa, v 17. stoletju, je otomansko cesarstvo nadziralo Grčijo, Bolgarijo, Romunijo,

Madžarsko, Srbijo, Bosno in Hercegovino, Črno goro in Albanijo. Tu se islam ni obdržal dolgo, njegovo zakoreninjenje v severni Afriki in jugovzhodni Aziji pa je imelo trajne posledice (v štirih stoletjih se je islam na teh področjih utrdil in okrepil).

Širjenje teh dveh religij je sunkovito spremenil svet. Krščanski svet je vzpostavil kolonialni sistem, domačini pa so zaradi vojn, bolezni in suženjstva zastrašujoče hitro izumirali. Ti dejavniki so na nekaterih prostranstvih sveta skoraj povsem izbrisali krajevne religije (O'Brien in Palmer, 1999, str. 87, 88).

3.7 RELIGIJA IN SLOVENSKA KULTURA

Slovenija in Slovenci smo lahko ponosni na svojo bogato kulturo. Prvi sledovi poseljenosti slovenskega ozemlja segajo 250.000 let v preteklost. Na tem majhnem ozemlju so se menjavala številna ljudstva, ki so puščala sledove svojega načina življenja, dela in kulture. Knežji kamen na Gosposvetskem polju je zgodovinski spomenik prve slovenske države – Karantanije iz 9. stoletja. Na slovenskem ozemlju srečamo vpliv velikih kultur – romanske, germanske, slovanske in nekoliko manj bizantinske. Multikulturalnost Slovenije in njeno iskanje kulturne in nacionalne identitete v preteklih stoletjih sta dali mnoge kulturne stvaritve, ki segajo v svetovni vrh.

Brez religije in cerkve ne bi bilo kulture, kulture pri Slovencih, knjižnega jezika in pismenstva ter visoke kulture onstran vsakdanjega življenja. Religiozno ravnanje, pa naj si gre za posebno obredno ali moralno etično obnašanje v medčloveških odnosih vsakdanjega življenja, je neposredno povezano s siceršnjimi razmerji med ljudmi. Religija torej gotovo potrebuje in zato tudi razvija različne kulturne sestavine – tako danes kot v starem ali srednjem veku. Kakšno težo in domet pa bo imel vpliv religije na kulturo dane družbe, ni odvisno od religije kot take in njenih značilnosti, ampak od tipa družbe, družbene formacije in konkretnega zgodovinskega razvoja družbe. Dominantna kulturna vloga ter vpliv religije in cerkve v Evropi in tako tudi v Sloveniji, kot edine nosilke kulture, je povezana z naravo fevdalnih družb, ki za oblikovanje in ohranjanje njim lastnega tipa izkoriščanja potrebujejo religijo kot onstransko sankcijo ter uteho.

Ko govorimo o religiji in cerkvi v slovenski zgodovini in kulturi, dejansko govorimo o katoliški religiji in cerkvi, čeprav na začetku, ob naselitvi na sedanjem geografskem prostoru, Slovenci seveda niso bili katoličani in je tudi ob drugem mejniku, začetku slovenske kulture in zavesti, imel prvo besedo sicer kratkotrajni slovenski protestantizem, ne pa tradicionalna katoliška vera. Dvanajst stoletij religijske kulture in zgodovine Slovencev pripada katoliški cerkvi. Slovenci so se pokristjanili med prvimi slovanskimi narodi. Slovensko ozemlje je bilo namreč pred prihodom slovanskih plemen cerkveno dobro organizirano s središči v Poetoviji, Emoni, mestih ob morju, kar pa je ob prihodu Slovanov v celoti propadlo.

Katoliška vera na Slovenskem ni bila v položaju, da bi lahko postala idejni in organizacijski okvir oblikovanja posebne slovenske narodne samozavesti in preko tega tudi slovenske kulture. Meje katoliške vere niso sovpadale z jezikovnimi ali kulturnimi. Vera ni bila nikoli nekaj, kar bi razlikovalo Slovence od drugih etničnih skupin in jih hkrati idejno, organizacijsko, simbolno povezovalo znotraj take razlike. V Sloveniji ni bilo samostojnejšega verskega centra. Ljubljanska škofija je nastala razmeroma pozno in bila do jožefinskih reform šibka ter razdrobljena.

Ob vsem svojem kratkem življenju na Slovenskem je bil tako protestantizem in ne katoliška cerkev tisti, ki je odločilno prispeval k začetku oblikovanja slovenske kulturne in narodne zavesti. Protestantizem se je na Slovenskem uveljavil med leti 1525 in 1600 v sklopu reformacijskih gibanj takratne srednje Evrope in krize fevdalnega sistema.

Ne le, da je protestantizem ustvaril pomemben del osnov za kasnejše oblikovanje slovenske narodne zavesti, boj s protestantizmom in strah pred njim je katoliško cerkev tudi v slovenskih deželah dolgoročno napotil k ljudstvu, k verskemu in vzgojnemu delu v širokih ljudskih slojih in s tem k oblikovanju pomembnega dejavnika kasnejšega razvoja narodne zavesti (Kerševan, 1989, str. 50, 54).

Protestantska reformacija, ki jo je sprožil nemški menih Martin Luther, je močno odmevala v slovenskih deželah. Reformacija za Slovence ni pomembna samo z verskega, ampak tudi s kulturnega stališča, saj so prav protestanti natisnili prve knjige v slovenščini. Osrednja osebnost protestantske reformacije na Slovenskem je bil Primož Trubar, ki je skupaj s svojimi sodelavci širil protestantske ideje, da je zveličanje mogoče doseči le z vero in božjo milostjo, ne da pa se ga kupiti z odpustki ali dobrimi deli. Reformacija je za Slovence pomenila velik kulturni napredek. Dala jim je slovstvo, tiskarno in knjižnico, predvsem pa je prebudila prvo zavest o narodni pripadnosti. Naši protestanti so domači jezik upoštevali bolj, kot je to zahtevala nova ideologija. V njem so napisali prve slovenske knjige, prvič prevedli Biblijo in objavili slovensko slovnico ter slovar. S tem so dosegli, da je slovenščina postala knjižni jezik, enakopraven z jeziki drugih kulturnih narodov. Prve protestantske knjige so se tiskale v nemških deželah, po letu 1575 pa predvsem v Mandelčevi tiskarni v Ljubljani. Tu so protestanti ustanovili tudi prvo javno knjižnico, s knjigami pa so zalagali tudi osnovne (župnijske) šole v farah (Tello, 2006, str. 98).

3.8 POMEN KULTURE ZA ČLOVEKA

Človek je tesno povezan s kulturo, v kateri živi, jo oblikuje in v njej ustvarja. V njej so vidne vrednote in zakoni, ki jih človek potrebuje. Kultura človeka določa, hkrati pa čaka na smiselno obdelavo. Nastajajoča kultura človeku omogoča varnejše in preprostejše življenje v naravi, hkrati pa popolnejšo uresničitev življenja. Človek je s svojim umskim delovanjem, ki je pokazatelj resničnosti kulturnega bitja, povzdignjen nad ostalo naravo, ki deluje zgolj z naravnim ravnanjem in vedenjem. Vsa ta človekova povezanost z danostjo, v kateri živi, ga dviga, če ga plemeniti in stimulira v ustvarjalnem smislu.

Kultura je tista temeljna danost, po kateri se človek loči od ostalega stvarstva. Bistveni pomen kulture je v tem, da je kultura značilnost človekovega življenja kot takega. Človek živi zares človeško življenje po zaslugi kulture. Človeško življenje je kultura v tem pomenu, da se človek po njej loči in razlikuje od vsega, kar še biva v vidnem svetu. Kultura mora zagotoviti poln razvoj človekove duhovne in materialne razsežnosti, da človek postaja vedno bolj človek.

Kultura je poseben način človekovega bivanja in bitja. Ta vedno živi v skladu s kulturo, ki mu je lastna. Do popolne človečnosti se lahko človek povzpne samo z močjo kulture. Ta je zmeraj v bistvenem in nujnem razmerju do tega, kar človek je, medtem ko njeno razmerje do tega, kar človek ima, ni samo drugotno, marveč čisto postransko.

Jedro kulture je komunikacija, in sicer ne samo z okoljem, v katerem se človek srečuje in v katerega je postavljen, da mu gospoduje, ampak predvsem z drugim človekom. Človek, ki se izraža v kulturi, je enkratno, celovit in nedeljiv. Je hkrati subjekt in ustvarjalec kulture. Človek lahko vse, kar spozna in izkusi, deli z drugim človekom. Taki so običaji in tradicija, umetniška dela in znanost ter druge oblike komunikacije, ki izražajo človekov odnos do preteklosti, lepega in svetega. Ko človek sprejema duhovne in materialne poudarke, ki sestavljajo celotno kulturo v družbi, sprejema tudi dediščino lastne človeškosti. To ustvarjanje in pospeševanje kulture je izredno pomembna naloga za vsakega človeka, saj mu zagotavlja avtonomijo obstoja in temeljno identiteto.

Kultura, ki obdaja človeka v njegovem okolju, je tako pomembna, da posameznik postaja uresničen človek le, če se rodi v kulturnem območju in ga v kulturo uvajajo ljudje, ki so jo že sami usvojili in postali njeni nosilci. Kultura omogoča uresničenje človeka, seveda pa tudi kulture ni brez človeka. V človeških kulturah odsevajo različni sistemi proizvodnih odnosov, vendar na začetku kulture ni ta ali oni sistem, pač pa človek, ki živi v sistemu in ga sprejema ali pa ga skuša spremeniti (Ojstrež, 1999, str. 38, 39, 40).

3.8.1 Kultura oblikuje človeka

V tradicionalnih družbah kulturnega izročila niso spreminjali, ker se niso zavedali, da lahko poleg svojega fizičnega in biološkega okolja spreminjajo tudi kulturno. Zaradi tega so smatrali kulturno izročilo za nedotakljivo. Vsa dejanja in misli so imela religijsko razsežnost, ki se je kazala v razvejani obrednosti. Vrnitve v tradicionalno družbo ni, je pa mogoče številne vrednote na novo ovrednotiti na skupnem temelju človekovega dostojanstva in veličine. V moderni družbi pride v veljavo le tisto, kar je novo in drugačno, vse drugo, kar je izoblikovala tradicionalna družba, pa velja za staro in zastarelo.

Sinteza kulture in vere ni le zahteva kulture, ampak tudi same vere. Danes ni več take sinteze med evangelijem in kulturo, ampak med njima zeva prepad. V družbi, v

kateri je vera odsotna iz družbenega življenja in je izrinjena v zasebnost, je dostop do verskih vrednot vedno težji. Če take kulture, ki podpira majhne, ni, je to zanje velika ovira, da bi do vere prišli in iz nje živeli v polnosti (Ojstrež, 1999, 41, 43).

Osnovna opredelitev človeka je po svoji naravi kulturna. Človeka zaznamuje ne le po njegovi intelektualni dimenziji, ampak pogloblja bistvo človekove osebe. Človek je sposoben prerasti sebe, se dvigniti nad čas in prostor, ker teži proti večnosti in neskončnosti. Ta dejavnik, ki človeka naredi kulturnega v polnem pomenu besede, je povezan s človekovim odnosom do narave, v odnosu do drugega človeka. Ta odnos pomeni človekovo uresničenje preko dialoga, v srečevanju z drugimi, v različnosti (http://zupnije.rkc.si/pong/L_8/L8_st20.html).

3.9 ODNOS MED VERO IN KULTURO

Vera in kultura sta v stalnem prepletanju. Vera ponuja globlji pogled v človeka, ki potrebuje kulturo, kultura pa je podlaga, v katero vera zasaja svoje korenine. Lahko bi rekli, da je vera za kulturo hrana in hkrati inspiracija. Kultura je izraz človekovega življenja, ki mu omogoča, da polnejše in varneje zaživi. Njena bistvena sestavina je komunikacija: interakcija kulture z okoljem, ki mu človek gospoduje, in povezovanje ljudi v različne skupnosti ter njihova medsebojna izmenjava materialnih in duhovnih dosežkov. Kultura izvira neposredno iz človekove umne in socialne narave, zato potrebuje za svoje razvijanje svobodo in zakonite možnosti, da v skladu z lastnimi načeli samostojno deluje. Vera in iz nje izvirajoča teologija opozarjata človeka na morebitno neskladje med kulturno stvaritvijo in versko resnico.

Med ljudmi prevladuje intimistično pojmovanje vere, ki izključuje neizogibne kulturne in družbene razsežnosti človekovega življenja. Pokojni papež Janez Pavel II. je rekel: *“Vera, ki bi se postavljala na obrobje tega, kar je človeško, torej tega, kar je kultura, bi bila vera, ki ne bi odsevala popolnosti tega, kar razodeva Božja beseda.”* Zgodovina pričuje, da je vera postala kultura in tako bila v službi odrešenja, življenja, človeka, narodov in človeštva. Ko pravimo, da je vera postala kultura, imamo v mislih antropološko pojmovanje kulture.

Da sta ta dva pojma povezana je mnenja tudi nadškof Gianfranco Ravasi, predsednik Papeškega sveta za kulturo, ki je povedal, da *»religija navdihuje kulturo, ki s svojim sporočilom vstopa v družbeno in človekovo življenje«* (Ojstrež, 1999, 46, 50).

3.9.1 Kulturno okolje

Naše kulturno okolje postaja iz dneva v dan vedno bolj raznoliko, ta kulturna raznolikost pa predstavlja ekonomsko, družbeno in politično prednost, ki jo je treba nadalje razvijati. Po drugi strani pa povečana kulturna raznovrstnost prinaša družbene in politične izzive. Stereotipi, rasizem, netolerantnost, diskriminacija in nasilje lahko ogrozijo tako lokalne kot narodne skupnosti. Nestrpnosti se lahko povečujejo, izbruhnejo socialni nemiri, kakor nedavno v Franciji, in artikulirajo se

zahteve po drugačni družbeni praksi, v kateri naj se človekove pravice ter zlasti načelo enakih možnosti uveljavijo v vsakdanjem življenju, za vse, ne glede na rasno etnično, narodnostno ali versko drugačnost. Zato predstavlja danes dialog med kulturami nepogrešljivo sredstvo za zблиževanje evropskih narodov, tako med njimi samimi kot med kulturami, ki jih sestavljajo.

Izvirnost in uspeh Evropske unije izhajata iz njene sposobnosti spoštovanja pisane in prepletene zgodovine jezikov in kultur ob kovanju skupnega razumevanja in pravil, ki zagotavljajo mir, stabilnost, blaginjo in solidarnost. Na osnovi te enotnosti in različnosti sta spoštovanje kulturne in jezikovne različnosti ter promocija skupne kulturne dediščine v jedru evropskega projekta. Svoboda gibanja, ki jo določa Pogodba ES, je zelo olajšala kulturne izmenjave in čezmejni dialog. Kulturne dejavnosti se širijo, povpraševanje po kulturnih dobrinah je vse večje, dostop do njih pa lažji kot kdajkoli prej. Globalizacija je povečala tudi izpostavljenost vse večjemu številu različnih kultur po vsem svetu, kar je spodbudilo našo radovednost in sposobnost izmenjave z drugimi kulturami, ki nas bogatijo, ter prispevalo k raznovrstnosti naših družb. Kulturno bogastvo in raznovrstnost Evrope sta tesno povezana z njeno vlogo in vplivom v svetu. Raznovrstno kulturno okolje predstavlja možnost medsebojne izmenjave znanja in izkušenj različnih kultur, s tem pa tudi sožitje med ljudmi.

Evropski komisar za izobraževanje, usposabljanje, kulturo in mlade Jan Figel je dejal: *»Evropa se sooča z novim izzivom v 21. stoletju, in sicer kako postati medkulturna družba, ki bo temeljila na spoštljivi in enakopravni izmenjavi stališč med posamezniki in skupinami iz različnih kulturnih okolij. Želimo preseči večkulturne družbe, v katerih kulture in kulturne skupine preprosto sobivajo ena ob drugi. Samo strpnost ne zadošča več. Moramo dati pobudo za pravo preobrazbo v naših družbah, tako da lahko oblikujemo medkulturno Evropo, v kateri bodo kulture konstruktivno sodelovale in medsebojno vplivale in v kateri bo človeško dostojanstvo na splošno spoštovano.«*

(http://www.interculturaldialogue2008.eu/fileadmin/downloads/documents/630-factsfigures/IP-08-10_SL.pdf)

3.9.2 Kultura življenja

Kultura življenja zahteva neodtujljivo dostojanstvo osebe za vsakogar, brani neodtujljivo pravico do življenja, skrbi za družino in spodbuja družbeno ozračje, naklonjeno celostnemu razvoju, solidarnosti in medsebojnemu spoštovanju. Do pristnega razvoja družbe lahko pride le v odprti kulturi, ki spodbuja celostni razvoj človeka, za katerega je značilna telesna, duhovna, miselna in čustvena rast v ozračju spoštovanja človekove osebnosti in družine.

Kulturni odnosi in kulturno življenje v EU temeljijo na predpostavkah spoštovanja raznolikosti, spoštovanja skupnih temeljev, sorodnosti, bližine in vključevanja. Kulturno življenje prinaša spoštovanje tradicije in odprtost za sodelovanje, dialog. V današnji družbi živi več različnih kultur in je zato zelo pomembno, da se ohranjajo enakopravni odnosi, kjer je pomemben vsak posameznik. Kulturne razlike morajo biti tolerirane in spoštovane, ne glede na to od kod prihajajo. Žal pa se v družbi ustvarja neupravičen strah pred tujci, ki naj bi po mnenju nestrpnih ogrožali njihovo kulturo življenja z vnašanjem tujih vrednot in navad. Taki predsodki izhajajo pogosto prav iz strahu pred neznanim, zato je pomembno spoznavanje kultur, ki sooblikujejo današnjo družbo. Spodbujati moramo pozitivno vrednotenje razlik in v njih iskati podobnosti, k čemur veliko pripomore medkulturni dialog. Odprtost do različnih kultur obogati naše življenje, s tem si razširimo tudi miselni svet in postanemo bolj strpni. Kdor sprejema le eno vrsto kulture, se po nepotrebnem osiromaši, saj gleda samo ozko naprej in ne vidi, koliko zanimivega prinaša druga kultura. (http://www.eu2008.si/si/News_and_Documents/Speeches_Interviews/May/0513MZ_Z_Rupel.html).

4 DIALOG MED KULTURAMI

Dialog med kulturami se kaže kot zahteva, ki je vrojena človekovi naravi in njegovi kulturi. Kulture najdejo v dialogu varstvo svojih posebnosti, pa tudi medsebojnega razumevanja in občestva. Pojem občestva je izraz povezovanja različnosti, ki se kaže v mnogih oblikah in zato postane znamenje bogastva in obljuba razvoja. Dialog med kulturami je najstarejša in temeljna oblika demokratičnega komuniciranja. Predstavlja možen izhod za odtujenost in samozadostnost kulturnih skupin, nerazumevanja medkulturnih razlik v kulturnih tradicijah in tudi možnih nesoglasjih v mnenjih glede določenih političnih in družbenih zadev. Ravno tak dialog omogoča, da lahko različne kulture v našem multikulturnem svetu mirno soobstajajo in živijo, razvijejo občutek skupnosti in pripadnosti, hkrati pa gojijo tudi vzajemno spoštovanje in razumevanje drug drugega.

Dialog med kulturami pomaga spoznavati bogastvo različnosti in medsebojno sprejemanje iskrenega sodelovanja, kar ustreza izvorni poklicanosti celotne človeške družine k edinosti. Dialog je odlično orodje za uresničevanje civilizacije ljubezni in miru, ki jo je papež Pavel VI. označil kot ideal, ob katerem naj se navdihuje kulturno, družbeno, politično in gospodarsko življenje. V današnjem času, ki ga pretresajo premnogi spori, nasilja in nestrpnost ter je včasih brez upanja, je dialog med kulturami nujno potreben.

4.1 ČLOVEK IN NJEGOVE RAZLIČNE KULTURE

Ko spremljamo potek zgodovine človeštva, nam kompleksni in raznovrstni izrazi človeških kultur nenehno vzbujajo čudenje. Vsaka se razlikuje od drugih po posebni, lastni poti skozi zgodovino in po značilnih potezah, zaradi katerih je edinstvena, izvirna in skladna v svoji strukturi. Kultura je edinstven izraz človeka in njegove zgodovinske usode, tako na ravni posameznika kot na ravni skupnosti. Njegov razum in volja ga nenehno nagibata k temu, da goji dobrine vrednote in narave. Pri tem oblikuje vedno višje in bolj sistematične kulturne sinteze. Vanje vgrajuje temeljna spoznanja, ki so povezana z njegovim družbenim in političnim sožitjem, z varnostjo in gospodarskim razvojem ter z izoblikovanjem tistih bivanjskih (zlasti religioznih) vrednot in pomenov, ki omogočajo, da se kot posameznik in v skupnosti razvija na pristno človeški način.

Vsako kulturo določajo na eni strani nekatere stalne in trajne prvine, na drugi strani pa tiste, ki so dinamične in naključne. Kulture se večinoma razvijajo na določenih ozemljih, kjer se izvirno in neponovljivo prepletajo zemljepisne, zgodovinske in narodnostne prvine. Ta "posebnost" vsake kulture se bolj ali manj izrazito kaže na ljudeh, ki so njeni nosilci, in sicer v okviru nenehne dinamike vplivov, ki so jim posamezniki izpostavljeni, ter prispevkov, ki jih le-ti v skladu s svojimi sposobnostmi in nadarjenostjo dajejo svoji kulturi. Biti človek pomeni nujno bivati v neki kulturi.

Vsako osebo določa kultura, ki jo ta oseba vdihava prek družine in človeških skupin, s katerimi prihaja v stik, prek vzgoje in najrazličnejših vplivov iz okolja in tudi prek temeljnega razmerja do ozemlja, na katerem živi (<http://podpora.rkc.si/?id=63>).

4.2 ČLOVEŠKA VZGOJA IN KULTURNA PRIPADNOST

Sprejemanje lastne kulture kot oblikujoče prvine osebnosti, zlasti v prvi dobi odraščanja, je stvar splošnega izkustva in ima velik pomen. Brez tega ukoreninjenja v določen humus bi človek utegnil biti že v nežni mladosti izpostavljen preobilju nasprotujočih si vplivov, kar bi oviralo njegov mirni in uravnoteženi razvoj.

Na osnovi tega temeljnega odnosa do lastnih "izvirov" na družinski, ozemeljski, družbeni in kulturni ravni se v človeku razvije domovinski čut (čut za domovino) in kultura dobiva "narodni" obraz. Gre za naravno dogajanje, pri katerem se prepletajo sociološke in psihološke prvine, kar ima običajno pozitivne učinke. Zato je ljubezen do domovine vrednota, ki jo je treba gojiti, vendar brez ozkosrčnosti. To pomeni, da moramo hkrati ljubiti tudi celotno človeško družino. Izogibati se je treba tistim pojavom, pri katerih dobi čut pripadnosti značaj samopoveličevanja in izključevanja drugačnosti ter se razvija v nacionalistične, rasistične in do tujcev sovražne (ksenofobične) izrazne oblike.

Čeprav je po eni strani pomembno, da cenimo vrednote lastne kulture, se je po drugi strani treba zavedati, da ima vsaka kultura nujno tudi svoje meje. Učinkovito varstvo pred nevarnostjo, da bi se čut kulturne pripadnosti spremenil v zaprtost, je trezno spoznavanje drugih kultur, takšno, na katero ne vplivajo negativni predsodki. Ob pozorni in natančni analizi lahko ugotovimo, da pogosto kažejo pomembne prvine, ki so jim skupne. Enako vidimo tudi, če opazujemo menjavanje kultur in civilizacij v teku zgodovine.

Različnost kultur je treba razumeti znotraj temeljne perspektive edinosti človeškega rodu, ki je primarno zgodovinsko in ontološko dejstvo. V tem smislu je mogoče dojeti globok pomen teh različnosti. Samo če gledamo na prvine edinosti in na prvine različnosti, je mogoče razumeti in razlagati polno resnico vsake človeške kulture (<http://podpora.rkc.si/?id=63>).

4.3 RAZLIČNOST KULTUR IN MEDSEBOJNO SPOŠTOVANJE

Razlike med kulturami so bile v preteklosti pogosto vir nerazumevanja med ljudstvi ter vzrok sporov in vojn. Tudi danes žal ugotavljamo, da se na raznih krajih sveta nekatere kulturne identitete polemično uveljavljajo proti drugim kulturam. Ta pojav utegne nazadnje privedi do napetosti in uničujočih spopadov ali pa vsaj otežuje položaj nekaterih narodnostnih in kulturnih manjšin, ki živijo znotraj kulturno drugačnih večin, če se slednje nagibajo k sovražnemu in rasističnemu razmišljanju ter ravnanju. O teh možnih posledicah si mora vsak človek blage volje postaviti

vprašanje glede temeljnih etičnih usmeritev, ki zaznamujejo kulturno izkustvo določene skupnosti.

O vprašanih družbene etike se človek pogovarja od svojega nastanka naprej. Tako sta se že »prva dva« dogovarjala, kako bosta živela skupaj, kaj bosta delala. O družbeno-etičnih vprašanih, sodelovanju, sožitju, ravnanju ljudi, o njihovih odnosih med seboj in do Boga govori tudi Sveto pismo, ko pravi, da ni dobro za človeka, da je sam. Človekova bogopodobnost pomeni, da je človek bitje odnosov, da živi skupaj z drugimi. Človek ne more doseči svojih ciljev drugače kakor v povezanosti z drugimi. Zato lahko rečemo, da je za človekovo naravo značilno, da živi v odnosu z drugimi. Vse civilizacije in kulture so oblikovale etična in družbena pravila, ki so bila pogoj za to, da je bilo sožitje ljudi sploh možno (Globokar, Fajdiga, Sverc 2003, str. 107).

Pristnost vsake človeške kulture, vrednost *etos*a, ki ga nosi v sebi, oziroma trdnost njene moralne usmeritve – vse to je mogoče na nek način meriti po tem, koliko kultura obstaja za človeka in krepi njegovo dostojanstvo na vseh ravneh in v vsakem okolju.

Na eni strani vzbuja skrb radikalnost nekaterih kulturnih identitet, ki postajajo nedostopne za vsak blagodejen vpliv od zunaj. Nič manj nevarno pa ni suženjsko prilagajanje kultur ali nekaterih njihovih pomembnih vidikov kulturnim vzorcem, ki so se že odtrgali od krščanske podlage in se navdihujejo ob sekulariziranem in praktično ateističnem pojmovanju življenja. Kulturni vzorci Zahoda ljudi očarajo in privlačijo zaradi svojih izrazitih znanstvenih in tehničnih potez, a žal vse jasneje razodevajo naraščajoče človeško, duhovno in moralno osiromašenje.

4.4 MOŽNOSTI IN NEVARNOSTI GLOBALNE KOMUNIKACIJE

Dialog med kulturami je danes še posebej nujen, če pomislimo na močan vpliv, ki ga imajo nove tehnologije obveščanja (komunikacije) na življenje posameznikov in ljudstev. Smo v obdobju globalne komunikacije, ki družbo oblikuje v skladu z novimi kulturnimi modeli, ki so bolj ali manj tuji preteklim modelom.

Planet Zemlja postaja vse bolj globalna vas, kjer so razdalje med različnimi kraji vedno manjše in medsebojna odvisnost vse večja. Hitre prometne povezave in možnosti moderne elektronske komunikacije omogočajo, da se lahko pogovarjamo z ljudmi na vsakem koncu sveta in spremljamo dogodke z vseh strani našega planeta. Spoznavamo kulturno različnost prebivalcev Zemlje in se bogatimo z drugačnimi pogledi na svet. Toda proces globalizacije, proces vedno večjega medsebojnega povezovanja in odvisnosti vseh ljudi med seboj, prinaša tudi negativne posledice. Veliki kapitalisti imajo monopol na svetovnem trgu, tako da bogati postajajo vse bogatejši, revni pa vse bolj revni; tudi etnične posebnosti posameznih skupin in narodov se vse bolj izgubljajo, zahodni model mišljenja in življenja prodira na vse konce sveta.

O svetu kot globalni vasi so se razprave pričele že leta 1960, ko je postalo očitno, da nove oblike hitrih, instantnih in nedragih oblik komunikacij ni mogoče več omejevati in kontrolirati. Zahvaljujoč hitremu razvoju mnogih oblik medsebojnih in mednarodnih komunikacij ter vse hitrejših transportnih povezav, postajamo bolj povezani in soodvisni kot kdajkoli prej v zgodovini človeštva. V zadnjih letih se je pretok vseh dobrin, tako materialnih kakor tudi kulturnih, neverjetno povečal. Nekoč trdne in neprehodne meje nacionalnih držav postajajo vse bolj pretočne, prehodne in propustne.

Globalizacija zadeva vsa področja človekovega življenja: gospodarstvo, kulturo, turizem, informacije, politiko, pravo, šport in tudi religijo. Papež Janez Pavel II. je videl priložnost za »globalizacijo solidarnosti«. Med različnimi kulturami mora priti do dialoga in medsebojnega spoštovanja. V tem dinamičnem času je potrebno sestaviti nek svetovni red, ki bo povezal različne kulture in bo zagotavljal mir in spravo med narodi. Leta 2001 je papež zapisal: *»Dialog med kulturami se kaže kot zahteva, ki je notranje povezana s samo naravo človeka in kulture. Kot različni in ustrezni zgodovinski izrazi prvotne edinosti človeške družine dobivajo kulture prav v dialogu zaščito svojih posebnosti in varstvo medsebojnega razumevanja in občestva, ki ima v krščanskem razodetju izvir in vzvišeni vzor v troedinem Bogu in ni nikoli sploščenje v uniformiranosti ali prisilna standardizacija ali asimilacija, temveč izraz stekanja mnogovrstne različnosti in tako postaja znamenje bogastva in porok napredka.«*

4.4.1 Evropska kultura pred globalizacijo

Evropa se sooča z vse večjim povezovanjem ter izmenjavo pred ostalim svetom preko trgovine, gospodarskih povezav, izobraževanja, prostega časa in splošne globalizacije. Z vse naprednejšo tehnologijo postaja komunikacija vse hitrejša. Zaradi tega doživljamo pomembne spremembe in vse bolj postajamo soodvisni, občutljivi ter ranljivi. Priča smo vse večjemu medsebojnemu vplivu različnih kultur, jezikovnih in etničnih skupin ter religij na evropskem kontinentu in v svetu. Spremembe povzročajo tudi nove kulturne konflikte, zaradi česar le-ti prerasejo v oborožene spopade.

Globalizacija ima izjemne učinke prav na mlade ljudi, na njihovo vsakodnevno življenje, na stil oblačenja, izbor glasbe, navade prehranjevanja, izbor idolov, življenjske cilje, na odnos do drugih in drugačnih, odnos do pripadnikov manjšin in verstev. Mladi že zelo zgodaj razmišljajo o svetu, ki jih obdaja, kritično. Na to razmišljanje odločilno vplivajo družina, šola, družba sovrstnikov in vse bolj sporočila preko sodobnih oblik komunikacije.

Na globalizacijo pa posamezniki in družbene skupine tudi različno gledajo. Za nekatere pomeni primerjalno interakcijo različnih oblik življenja, dialog, pogovor med kulturami in vrednostnimi sistemi. Nekateri ocenjujejo, da je za človeštvo in posameznika izjemnega pomena pretakanje kulturnih dobrin, tako po količini kakor tudi po kvaliteti. Drugi pa so skeptični in pesimistični ter trdijo, da so ogrožene

nacionalne kulture, kulture manjših narodov, etničnih skupin, jeziki manjših narodov, kulture verskih skupnosti.

V današnjem času se o globalizaciji govori vedno več, saj je zajela že ves svet. Ta lahko za Evropo in Evropsko unijo pomeni grožnjo, priložnost ali izziv. V takšnem globalnem okolju je treba biti še posebej pozoren na ohranjanje in oblikovanje tako evropske identitete kot kulture. Kako doseči skupno identiteto, če nismo notranje povezani in ne čutimo skupinske pripadnosti, je vprašanje, ki se pogosto zastavlja. Veliko pozornost je treba nameniti izobraževanju mladih in poudarjanju kulture. Ravno kulturo pa oblikujejo tudi različne veroizpovedi, ki smo jim priča v Evropski uniji. Evropska družba ima, gledano skozi zgodovino, temelje v krščanstvu, ki je del kulturne narave Evrope, zato ga je potrebno negovati, ohranjati in poudarjati (http://www.mdpm-celje.si/original/_evropa%20v%20soli.html).

4.5 ZAVEST SKUPNIH VREDNOT

Dialog med kulturami sloni na prepričanju, da obstajajo vrednote, ki so skupne vsem kulturam, ker so utemeljene v naravi človeške osebe. V teh vrednotah človeštvo izraža svoje najresničnejše in najbolj pomenljive poteze. Za večje sožitje med različnimi narodi in kulturami je treba v ljudeh gojiti zavest o teh vrednotah. K temu morejo odločilno prispevati tudi različna verstva. Pomembna je medsebojna odprtost različnih verstev, da bi prispevali k miru, sožitju in skupni blaginji človeštva. Skupna blaginja zadeva vsakega posameznega državljana in celoto v smislu največjega možnega razvoja in kvalitete življenja vseh. To, kar je dobro za celoto, mora biti dobro za posameznika in obratno. Lahko pa nastopijo tudi primeri, ko je zaradi skupne blaginje treba omejiti interese nekaterih posameznikov, vendar ne na način oškodovanja (<http://podpora.rkc.si/?id=63>).

4.5.1 Vrednota solidarnosti

Solidarnost ima svoj zadnji temelj v dejstvu, da smo vsi ustvarjeni z enakim dostojanstvom in smo zato med seboj bratje in sestre. Drugi temelj solidarnosti pa je dejstvo, da je človek bivanjsko vezan na soljudi, da brez njih ne more biti, da je po njih nastal in da po njih tudi ostaja v bivanju.

Zaradi vse večje neenakosti, ki smo ji priča v današnjem svetu, je zagotovo vrednota solidarnosti prva, ki jo je treba podpirati, da bi prešla v čim širšo zavest ljudi. Vsaka družba se ureja na temelju prvinskega odnosa med osebami. Ta odnos zajema vedno širše kroge – od družine do drugih vmesnih družbenih skupin ter do kroga, ki obsega celotno civilno družbo in državno skupnost.

Solidarnost znotraj družine in tudi znotraj narodne skupnosti nam je nekaj domačega. To zavest je treba razširiti, saj nas povezuje skupna pripadnost eni človeški družini in pripadnost vsem ustvarjenim živim bitjem. Prav tako je treba

zavest o solidarnosti gojiti med različnimi narodi in celo z vsemi živimi bitji. Vsak posameznik in vsaka družbena skupina nosi soodgovornost za celotno skupnost in celotno stvarstvo. Načelo solidarnosti tako varuje na eni strani posameznika kot temelj vsake skupnosti, na drugi strani pa razume posameznika kot del širše skupnosti, zato velja pravilo, da smo drug za drugega odgovorni (Globokar, Fajdiga, Šverc, 2003, str. 111).

4.5.2 Vrednota miru

Vrednota miru je prvenstveni cilj vsake družbe ter narodnega in mednarodnega sožitja. Na poti k boljšemu razumevanju med ljudstvi pa se srečujemo še z mnogimi izzivi, s katerimi se mora svet spoprijeti; ti izzivi postavljajo vse ljudi pred neodložljive odločitve. Medtem ko se počasi krepi prizadevanje za to, da se ustavi izdelovanje jedrskega orožja, obstaja nevarnost, da bo hkratna zaskrbljujoča rast oboroževanja še naprej napajala in širila kulturo tekmovanja in konfliktnosti.

Svet se danes srečuje s posledicami preteklih in sedanjih vojn, priča pa smo tudi določeni meri nestrpnosti do drugih, kar se kaže predvsem v nenehni nevarnosti spopadov med narodi, v državljanskih vojnah znotraj raznih držav in povsod navzočem nasilju, pred katerim se mednarodne organizacije in narodne vlade počutijo skoraj nemočne. Zaradi tega morajo vsi čutiti moralno dolžnost, da sprejmejo in uresničijo konkretne in hitre odločitve v prid miru in razumevanja med ljudmi.

4.5.3 Vrednota življenja

Pristen dialog med kulturami sam po sebi krepi ne le čut medsebojnega spoštovanja, ampak živo občutljivost za vrednoto življenja. Na človeško življenje ni mogoče gledati kot na predmet, s katerim bi smeli po mili volji razpolagati, ampak je to najsvetejša in najbolj nedotakljiva stvarnost, ki obstaja na prizorišču sveta. Ne more biti miru, dokler ni zavarovana ta temeljna dobrina. Življenje je temeljna vrednota, je osnova vseh vrednot, interesov, potreb in pravic.

4.5.4 Vrednota vzgoje

Dialog med kulturami mora težiti k temu, da se premaga vsaka etnocentrična sebičnost ter ohranja ravnovesje med skrbjo za lastno istovetnost na eni ter razumevanjem drugih in spoštovanjem različnosti na drugi strani. Temeljnega pomena je odgovornost za vzgojo, ki mora v ljudi vcepljati zavest o lastnih koreninah in jim dajati oporne točke, s pomočjo katerih bodo mogli določiti svoj osebni položaj v svetu. Hkrati jim mora privzgajati spoštovanje do drugih kultur. Človek mora sprejemati razlike ter odkrivati bogastvo zgodovine drugih in njihovih vrednot.

Spoznavanje drugih kultur prispeva k jasnejši zavesti glede vrednot in meja v lastni kulturi; obenem razodeva obstoj dediščine, ki je skupna vsemu človeškemu rodu. Prav zaradi tega širjenja obzorij ima vzgoja posebno nalogo pri graditvi bolj solidarnega in miroljubnega sveta. Prispeva k učvrstitvi tistega celovitega humanizma, ki je odprt za etično in religiozno razsežnost in ki pripisuje pravi pomen poznanju in cenjenju kultur in duhovnih vrednot različnih civilizacij.

5 MEDKULTURNI IN MEDVERSKI DIALOG

O medkulturnem dialogu govorimo, ko se v interakcijo vključijo ljudje iz različni kulturnih ozadij, ki odprto komunicirajo in si spoštljivo izmenjujejo stališča, kar jim pomaga, da se bolje razumejo. Medkulturni dialog vsebuje kulturne vrednote in lastnosti, pravila, prepričanja, tradicijo, ki so jo podedovali partnerji v dialogu. Dialog med kulturami nam omogoča, da živimo skupaj v miru in da sprejemamo večkulturnost sveta, v katerem živimo.

Medkulturni dialog in sodelovanje med različnimi kulturami nam odpira okna v svet, kjer lahko poglobimo svoje strokovno znanje in prispevamo k osebni rasti. Zajema komunikacijo med ljudmi, ki prihajajo iz različnih nacionalnih, socialnih, religiozних, generacijskih in podobnih življenjskih okolij.

Da je medkulturni dialog potreben in da je treba sprejeti drugačnost, je povedal tudi naš predsednik dr. Danilo Türk: *»Bistvo medkulturnega dialoga je v tem, da se tiče vsakega posameznika. V naši družbi živijo ljudje različnih kultur, verskih pripadnosti in prepričanj. Tudi sami pogosto pridemo v stik z njimi in prav je, da v takšne odnose vstopamo človeško, brez predsodkov in s spoštovanjem. Namesto strahu pred drugačnostjo moramo v njej videti nekaj, kar nas bogati, kar bogati celotno družbo. In prav vsak od nas lahko v svojih odnosih prispeva k temu, da bo dialog med različnimi pogledi čim boljši, da bo naš svet demokratičen in da bodo različni ljudje v medsebojnih odnosih prej videli tisto, kar nas povezuje, kot tisto, v čemer se razlikujemo.«* (<http://www.prvagim.si/eu/index2.php?omd>)

5.1 MEDKULTURNI DIALOG IN SLOVENIJA

Kultura je imela v preteklosti eno ključnih vlog pri oblikovanju slovenskega naroda in slovenske države. Kultura pomaga razvijati ustvarjalnost, inovativnost, prilagodljivost in sodelovanje. Slovenija predstavlja s svojo vpetostjo v alpski, panonski in mediteranski svet svojevrstno civilizacijsko, kulturno, jezikovno, prometno in trgovsko stičišče, ki povezuje Evropsko skupnost z balkanskimi državami in ki s svojo tradicionalno odprtostjo in relativno visoko stopnjo strpnosti odpira svoj nacionalni prostor medkulturnemu dialogu v najširšem pomenu besede. Slovenska država mora nameniti večjo pozornost medkulturnim stikom. Promocija slovenske kulture povečuje prepoznavnost Slovenije v EU in svetu. Hkrati povečevanje stopnje kulturnega pluralizma v slovenskem kulturnem prostoru zmanjšuje medkulturne in etične nestrpnosti (<http://evropa.gov.si/medkulturni-dialog/medkulturni-dialog-slovenija/>).

Slovenija je letošnje leto začela s predsedovanjem Evropski uniji in s tem prispevala k raznolikosti in dinamičnosti družbe znotraj EU, zasnovani na skupni, vendar raznoliki dediščini, izkazani skozi različne načine življenja državljanov in vseh, ki začasno ali stalno živijo v EU ali pa se skozi evropski prostor le premikajo in tudi na tak način

puščajo sledi v njenih kulturah. Zaradi svoje majhnosti se Slovenija zaveda, koliko truda in vztrajnosti je potrebnega, da takšnega majhnega naroda ne povozi čas in gre v pozabo. V procesu globalizacije se velikokrat izgublajo prvine manjših kultur, ko umirajo stare kulturne vrednote, na katerih so zgrajene.

5.2 MEDKULTURNI DIALOG IN EU

Evropska unija vsako leto izbere temo za ozaveščanje evropskih državljanov in spodbujanje nacionalnih vlad k dejavnostim na tem področju. Leto 2007 je bilo namenjeno enakim možnostim za vse in je opozarjalo na različne oblike diskriminacije. Širitve, priseljevanje, različne oblike sodelovanja z državami izven EU in mobilnost prinašajo nove kulture, jezike, etnične skupine in religije. Te spremembe pa Evropski uniji, poleg raznolikosti in kulturne mnogovrstnosti, prinašajo tudi manj pozitivne plati: nov prostor za stereotipe, rasizem, diskriminacijo in nasilje. Nerazumevanje temelji na nevednosti in strahu, zato je medetnično in medkulturno sodelovanje, ki temelji na dialogu, ključno za naše sobivanje v EU. Medkulturni dialog je že del številnih evropskih politik (izobraževanje, mladi, boj proti rasizmu, azilna politika) in del odnosov EU z državami izven te povezave.

Leto 2008 je EU razglasila za leto medkulturnega dialoga z namenom, da se spodbudi medsebojno razumevanje med ljudmi iz različnih okoljih, za promocijo in spoštovanje kulturne raznolikosti. Evropa je kulturno čedalje pestrejša, zato je tudi potreba po dialogu med vsemi kulturami toliko bolj izražena. Evropsko leto medkulturnega dialoga 2008 temelji na spoznanju, da je kulturna različnost Evrope njena edinstvena prednost. Evropska unija želi vse spodbuditi k raziskovanju koristi, ki jih prinaša naša kulturna dediščina, in k temu, da izkoristijo priložnosti za učenje od različnih kulturnih tradicij. Medkulturni dialog je tesno povezan z osnovnim ciljem gradnje Evrope, in sicer z zблиževanjem evropskih narodov. Ta poklicanost Unije zahteva, da naj bo dialog prostovoljno izbrana prednostna naloga, ki evropske državljanke in vse, ki živijo v Evropski uniji, vabi, da se v polnosti udeležijo upravljanja naše različnosti (<http://www.predsodovanje.si/Medkulturni-dialog/nvo-stalisca.html>).

V tem letu so se v ta namen, in se tudi še bodo, izvajali nekateri nosilni projekti na evropski ravni. Evropska unija je tudi namenila nekaj finančnih sredstev za nacionalne projekte v vsaki državi članici s ciljem vključevanja civilne družbe. Za letošnje leto je bilo namenjenih okoli 10 milijonov evrov za promocijo in spoštovanje kulturne raznolikosti ter za prireditve in pobude, da bi spodbudili medkulturni dialog.

Evropska unija si prizadeva:

- ✓ ozavestiti evropske prebivalce o pomenu dialoga;
- ✓ uveljaviti skupne vrednote in medsebojno spoštovanje;
- ✓ spodbuditi medsebojno spoznavanje in pogovore.

5.2.1 Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti

Glavni cilj Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti je doseči postopno povezovanje evropskih držav in vzpostaviti skupni trg, temelječ na štirih vrstah prostega blaga (blaga, oseb, kapitala in storitev) in postopnem približevanju gospodarskih politik. Države članice so se zato odrekle delu svoje suverenosti in institucijam Skupnosti so dale pooblastilo za sprejetje zakonodaje, ki se neposredno izvaja v državah članicah in ima prednost pred nacionalnim pravom.

Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti daje Skupnosti nalogo, da ustanovi vse tesnejšo zvezo med evropskimi narodi in prispeva k razcvetu kultur držav članic ob spoštovanju nacionalnih in regionalnih raznolikosti s poudarkom na skupni kulturni dediščini. Poleg tega določa, da mora Skupnost pri svoji dejavnosti upoštevati kulturne vidike, zlasti zaradi spoštovanja in spodbujanja raznolikosti svojih kultur (<http://evropa.gov.si/pravni-red/pogodbe/>).

V 151. členu Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti je dejavnost skupnosti namenjena spodbujanju sodelovanja med državami članicami in če je to potrebno, podpiranju in dopolnjevanju njihove dejavnosti na naslednjih področjih:

- ✓ izboljševanje poznavanja in razširjanja kulture in zgodovine evropskih narodov;
- ✓ ohranjanje in varstvo kulturne dediščine evropskega pomena;
- ✓ nekomercialna kulturna izmenjava;
- ✓ umetniško in književno ustvarjanje.

Uspeh te naloge je v veliki meri odvisen od medkulturnega dialoga, saj je prav dialog najprimernejše orodje za spodbujanje stikov med kulturami ter tako prispeva k strpnosti in vzajemnemu spoštovanju, ki sta predhodna pogoja multikulturnega soobstoja.

5.2.2 Konvencija o zaščiti in spodbujanju raznolikosti kulturnega izražanja

Kulturna različnost in medkulturni dialog sta po vsem svetu postala velika izziva svetovne ureditve, ki temelji na miru, medsebojnem razumevanju in spoštovanju skupnih vrednot, kot sta varstvo in spodbujanje človekovih pravic ter varstvo jezikov. V zvezi s tem je treba konvencijo Unesca o zaščiti in spodbujanju raznolikosti kulturnega izražanja videti kot temeljni korak, h kateremu je EU veliko prispevala.

Konvencija je bila sprejeta na splošni konferenci Unesca 20. oktobra 2005 v Parizu. Ta konvencija sestavlja pomemben in učinkovit steber spodbujanja kulturne raznolikosti in kulturnih izmenjav, ki jim tako Skupnost kot tudi njene države članice pripisujejo izredno velik pomen. Prispeva k vzajemnemu spoštovanju in razumevanju med kulturami na svetovni ravni.

Cilji konvencije so zlasti:

- ✓ zaščititi in spodbujati raznolikost kulturnih izrazov;
- ✓ ustvariti razmere, v katerih se bodo lahko kulture razvijale in druga na drugo prosto vplivale na način, s katerim se bodo medsebojno bogatile;
- ✓ spodbujati dialog med kulturami, da se zagotovijo močnejše in bolj uravnotežene kulturne izmenjave v svetu v korist medkulturnega spoštovanja in kulture miru;
- ✓ spodbujati medkulturnost, da se razvije kulturna interakcija v duhu izgradnje mostov med narodi;
- ✓ spodbujati spoštovanje raznolikosti kulturnih izrazov in izboljšati osveščanje o njegovi vrednosti na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni;
- ✓ ponovno potrditi pomen povezave med kulturo in razvojem za vse države, zlasti za države v razvoju, in spodbujati ukrepe, ki potekajo na nacionalni in mednarodni ravni, da bi se priznal dejanski pomen te povezave;
- ✓ priznati posebno naravo kulturnih dejavnosti, dobrin in storitev kot nosilcev identitete, vrednot in pomena;
- ✓ ponovno potrditi suvereno pravico držav, da ohranjajo, sprejemajo in izvajajo politike in ukrepe, za katere menijo, da so ustrezni za zaščito in spodbujanje raznolikosti kulturnih izrazov na njihovem ozemlju;
- ✓ okrepiti mednarodno sodelovanje in solidarnost v duhu partnerstva, da se zlasti povečajo zmogljivosti držav v razvoju glede zaščite in spodbujanja raznolikosti kulturnih izrazov.

Kulturna raznolikost je prirojena značilnost človeštva, česar se mora zavedati vsak posameznik. Ta raznolikost tvori skupno dediščino človeštva, ki jo je treba gojiti in ohranjati v dobro vseh. Ravno kulturna dediščina ustvarja bogat in raznolik svet, ki veča obseg možnosti, širi človeške zmogljivosti in vrednote ter je zato temeljno vodilo trajnostnega razvoja skupnosti, ljudstev in narodov. Kulturna raznolikost, ki se razvija v okviru demokratičnosti, strpnosti, socialne pravičnosti in medsebojnega spoštovanja med ljudstvi in kulturami, je nepogrešljiva za mir in varnost na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni. Kultura ima v času in prostoru različne oblike, ta raznolikost pa se uresničuje z izvirnostjo in številčnostjo identitet ter z kulturnimi izrazi ljudstev in družb, ki sestavljajo človeštvo. Unesco priznava pomen tradicionalnega znanja kot vira nematerialnega in materialnega znanja ter zlasti sistemov znanja domorodnih ljudstev in njihovega pozitivnega prispevka k trajnostnemu razvoju ter potrebe po ustreznem zagotavljanju njegove zaščite in spodbujanja. Kulturna raznolikost krepi prost pretok idej s stalnimi izmenjavami in medsebojnimi vplivi med kulturami.

Konvencija UNESCA vsebuje tudi 8 pomembnih načel, in sicer:

- ✓ **1. Načelo spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin** (Kulturna raznolikost se lahko zaščiti in spodbuja samo, če so zajamčene človekove pravice in temeljne svoboščine, kot so svoboda izražanja, informiranja in komuniciranja.);

- ✓ **2. Načelo suverenosti** (Države imajo v skladu z Listino Združenih narodov in načeli mednarodnega prava suvereno pravico, da sprejemajo ukrepe in politike za zaščito in spodbujanje raznolikosti kulturnih izrazov na svojem ozemlju.);
- ✓ **3. Načelo enakega dostojanstva in spoštovanja vseh kultur** (Pomeni priznavanje enakega dostojanstva in spoštovanja vseh kultur, vključno s kulturami oseb, ki pripadajo manjšinam ali domorodnim ljudstvom.);
- ✓ **4. Načelo mednarodne solidarnosti in sodelovanja** (Mednarodno sodelovanje in solidarnost bi morala vsem državam omogočati, da oblikujejo in okrepijo potrebna sredstva za kulturno izražanje, vključno s svojimi kulturnimi dejavnostmi.);
- ✓ **5. Načelo dopolnjevanja gospodarskih in kulturnih vidikov razvoja** (Ker je kultura eno od temeljnih gibal razvoja, so kulturni vidiki razvoja enako pomembni kot gospodarski, posamezniki in ljudstva pa imajo temeljno pravico, da pri tem sodelujejo in imajo od tega koristi.);
- ✓ **6. Načelo trajnostnega razvoja** (Kulturna raznolikost je veliko bogastvo za posameznike in družbe. Zaščita, spodbujanje in ohranjanje te raznolikosti so bistven pogoj za trajnostni razvoj v korist sedanjih in prihodnjih generacij.);
- ✓ **7. Načelo enakega dostopa**
- ✓ **8. Načelo odprtosti in ravnotežja** (Pomeni, da kadar države sprejmejo ukrepe za spodbujanje raznolikosti kulturnih izrazov, si morajo prizadevati, da na ustrezen način spodbujajo odprtost do drugih svetovnih kultur in zagotavljajo, da so ti ukrepi v skladu s cilji, ki se izvajajo v skladu s to konvencijo.)
(<http://ec.europa.eu/culture/portal/action/diversity/pdf/st08668.SL06.pdf>) .

5.3 LETO MEDKULTURNEGA DIALOGA 2008

Evropska komisija je oktobra leta 2005 sprejela predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o razglasitvi leta 2008 za »Evropsko leto medkulturnega dialoga«. To zamisel je prvotno predlagal evropski komisar za izobraževanje, usposabljanje, kulturo in večjezičnost Jan Figel. Po njegovem mnenju je Evropa v zadnjih letih z zaporednimi širitvami Unije, povečano mobilnostjo zaradi enotnega trga ter povečanim pretokom ljudi in blaga preko svojih meja doživela pomembne spremembe. Slednje so sprožile medsebojno vplivanje med Evropejci in različnimi kulturami, jeziki, etničnimi skupinami in religijami na kontinentu ter drugod. V času, v katerem živimo, je dialog med kulturami nepogrešljivo sredstvo za zблиževanje evropskih narodov, tako med njimi samimi kot med kulturami, ki jih sestavljajo. Dialog je pomemben in potreben med vsemi ljudmi različnih kultur in religij.

Evropski državljani in vsi, ki začasno ali stalno živijo v EU, morajo imeti možnost sodelovati v medkulturnem dialogu in v celoti razviti svoje zmožnosti v raznoliki, pluralistični, dinamični in na solidarnosti temelječi družbi, ne le v Evropi, ampak tudi po svetu. Pomembno je, da se poudari prispevek različnih kultur k dediščini in načinu

življenja držav članic. Hkrati je treba priznati, da sta kultura in medkulturni dialog ključnega pomena za to, da se naučimo, kako živeti ubrano drug z drugim.

Na ta način medkulturni dialog prispeva k uresničevanju več strateških prednostnih nalog EU zlasti tako, da:

- ✓ spoštuje in spodbuja kulturno raznolikost v Evropi, izboljšuje sobivanje ter spodbuja dejavno evropsko državljanstvo, odprto v svet in osnovano na skupnih vrednotah EU;
- ✓ prispeva k zagotavljanju enakih možnosti in nediskriminacije v EU;
- ✓ spodbuja kulturno in ustvarjalno gospodarstvo, ki pospešuje rast in ustvarja delovna mesta;
- ✓ spodbuja predanost EU k solidarnosti, socialni pravičnosti, razvoju socialno-tržnega gospodarstva, sodelovanju in okrepljeni povezanosti ob spoštovanju njenih skupnih vrednot.

Medkulturni dialog predstavlja pomembno razsežnost različnih politik in instrumentov v Skupnosti na področjih strukturnih skladov, izobraževanja, vseživljenjskega učenja, mladih, kulture, državljanstva in športa, enakosti spolov, zaposlovanja in socialnih zadev, boja proti diskriminaciji in socialni izključenosti, boja proti rasizmu in ksenofobiji, politike azila in integracije priseljencev, človekovih pravic in trajnostnega razvoja. Oblikovanje medkulturnega dialoga, zlasti prek strukturiranega sodelovanja s civilno družbo, temelji na izkušnjah in pobudah Skupnosti. Ravno zaradi tega je treba spodbujati sodelovanje vseh državljanov enakopravno, tako moških kot žensk vseh držav članic in celotne evropske družbe.

Splošni cilji evropskega leta so:

- ✓ spodbujati medkulturni dialog kot sredstvo za pomoč državljanom pri pridobivanju znanja in razvoju zmožnosti, ki bi jim omogočale obvladovanje bolj odprtega in raznovrstnega okolja;
- ✓ ozavestiti evropske državljane in vse, ki živijo v Evropski uniji, o pomembnosti razvoja dejavnega in v svet odprtega evropskega državljanstva, ki spoštuje kulturno raznolikost in temelji na skupnih vrednotah;
- ✓ poudarjanju medkulturnega dialoga kot priložnosti prispevati k raznoliki in dinamični družbi in koristiti priložnosti, ki jih ta ponuja, ne samo v Evropi, ampak tudi v svetu.

Posebni cilji Evropskega leta medkulturnega dialoga so:

- ✓ opredeliti in izmenjati najboljše prakse pri spodbujanju medkulturnega dialoga v EU ter jim omogočiti, da so vidno evropsko priznane, zlasti med mladimi in otroci;

- ✓ spodbujati pomembno vlogo izobraževanja pri poučevanju o raznolikosti, spodbujati razumevanje drugih kultur ter razvijati spretnosti, znanja in najboljše socialne prakse;
- ✓ povečati vidnost in usklajenost ter spodbujati vse programe in ukrepe Skupnosti, ki prispevajo k medkulturnemu dialogu, in zagotavljati njihovo trajnost;
- ✓ prispevati k raziskovanju novih pristopov k medkulturnemu dialogu, ki zajema sodelovanje med številnimi interesnimi skupinami iz različnih sektorjev (http://www.interculturaldialogue2008.eu/fileadmin/downloads/documents/240-officialdocuments/legal_basis/legal_basis_SL.pdf) .

Dejavnosti, namenjene doseganju ciljev programa, so:

- ✓ prireditve in pobude na evropski ravni, s ciljem spodbujati medkulturni dialog z neposrednim vključevanjem ali drugimi načini doseganja čim večjega števila ljudi ter s poudarjanjem dosežkov in izkušenj na temo Evropskega leta medkulturnega dialoga;
- ✓ prireditve in pobude na nacionalni in regionalni ravni s poudarjeno evropsko razsežnostjo, s ciljem spodbujati cilje Evropskega leta medkulturnega dialoga z neposrednim vključevanjem ali drugimi načini doseganja čim večjega števila ljudi, s posebnim poudarkom na ukrepih v zvezi z državljansko vzgojo ter učenjem sprejemanja drugih ljudi in njihove različnosti;
- ✓ informacijske in promocijske kampanje, še posebej v sodelovanju z mediji in organizacijami civilne družbe;
- ✓ raziskave in študije na ravni Skupnosti ali na nacionalni ravni in posvetovanja z nadenacionalnimi omrežji in interesnimi skupinami civilne družbe, da se oceni in poroča o pripravi, učinkovitosti in vplivu Evropskega leta medkulturnega dialoga.

Evropsko leto medkulturnega dialoga predstavlja edinstveno priložnost za okrepitev „poenotenja“ v vseh programih in dejavnostih v Skupnosti v letu 2008 in s tem povečanje opaznosti in vpliva teh dejavnosti v okviru tega leta (http://www.mk.gov.si/si/evropsko_leto_medkulturnega_dialoga_2008/).

Medkulturni dialog predstavlja temelj sobivanja vseh evropskih državljanov, zato je pomembno, da se njegovega pomena zaveda širša evropska javnost. Izziv akcije medkulturnega dialoga je pomembno prispeval k procesu nenehnega soočanja med trendi globalizacije in občutljivim področjem medsebojnega spoštovanja različnih kultur, zavesti o novi socialni, politični, gospodarski in kulturni situaciji znotraj EU.

Med drugim so cilji medkulturnega dialoga na različnih področjih vsakdanjega življenja naslednji:

- ✓ vzpostaviti civilno-družbeni dialog na čimveč nivojih družbenega življenja,
- ✓ omogočati mobilnost znotraj in zunaj EU, zlasti na področjih umetnosti znanosti in izobraževanja,

- ✓ usklajena migracijska politika znotraj in zunaj EU,
- ✓ spodbujanje medgeneracijskega dialoga,
- ✓ poudarjen pomen večjezičnosti,
- ✓ poudarjanje medkulturnega dialoga v vseh oblikah vzgoje in izobraževanja ter na vseh njunih stopnjah,
- ✓ vključevanje medkulturnega dialoga kot enega vodilnih načel slovenske zunanje politike,
- ✓ sodelovanje z nevladnimi organizacijami in mediji z vseh področij, ki vključujejo medkulturni dialog.

5.3.1 Bela knjiga Sveta Evrope o medkulturnem dialogu

Medkulturni dialog lahko opišemo kot odprto in spoštljivo izmenjavo mnenj in pogledov med posamezniki in skupinami, ki pripadajo različnim kulturam. Dialog vodi k večjemu razumevanju vrednot in mnenj drugih oseb. Prednostna naloga Sveta Evrope je spodbujanje medkulturnega in medverskega dialoga, da bi zagotovili več razumevanja med kulturami, socialno usklajenost in stabilnost, ki temelji na načelu sprejemanja drugih z vsemi njihovimi različnostmi ter na načelu svobode izražanja. Maja letos je zato Svet Evrope objavil »Belo knjigo o medkulturnem dialogu«. Oblikovana je bila s pomočjo odprtega in vključujočega procesa posvetovanj z vsemi odločevalci s področja medkulturnega dialoga.

Dialog med kulturami je zdravilo za negativne odzive in nasilje. Je najstarejši in najbolj temeljni način demokratičnega pogovora. Njegov cilj je vsem omogočiti mirno in konstruktivno življenje v multikulturnem svetu ter razviti občutek skupnosti in pripadnosti. Je orodje za preprečevanje in reševanje sporov, ki spodbuja človekove pravice, demokracijo in vladavino prava. Te splošno priznane vrednote izvirajo iz evropske kulturne, verske in humanistične dediščine. Oblikujejo temelje Sveta Evrope, ki si zelo prizadeva, da bi v Evropi razvil medkulturni dialog ter okrepil sodelovanje med svojimi članicami.

Ta ključni politični dokument je bil pripravljen, da bi oblikovali dolgoročno politiko za spodbujanje medkulturnega dialoga v Evropi in z njenimi sosedami. Namenjena je oblikovalcem politik ter civilni družbi na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Uporablja se jo lahko kot priročnik, ki nudi smernice, analitična ter metodološka orodja za spodbujanje medkulturnega dialoga. Da bi Bela knjiga postala kar najbolj koristna, je Svet Evrope v njej zbral tudi primere dobrih praks, ki so tako dostopni javnosti. Za izbor dobrih praks je Svet Evrope uporabil številne široko zastavljene kriterije (na primer, da so se projekti ali programi uvrstili med primere dobrih praks, so morali pokazati, da spodbujajo medkulturni dialog ter da se lahko nadaljujejo po preteku poskusnega obdobja).

Glavna sporočila Bele Knjige so:

- ✓ Evropa mora izboljšati demokratično upravljanje kulturne raznolikosti. To se nanaša na pravni okvir in standarde uveljavljanja zakonov, pa tudi na politično kulturo naših družb. Vprašanja, s katerimi se moramo spopasti, so vse oblike diskriminacije, sovražnega govora proti manjšinam in številna druga.
- ✓ Evropa mora okrepiti svoja prizadevanja, da bi vsem omogočila, ne le da spoznajo druge kulture, temveč tudi da razvijejo večšine, ki so potrebne za življenje v kulturno raznolikem okolju.
- ✓ Evropa mora razviti strukture in možnosti za participacijo vseh ter za demokratično državljanstvo. To vključuje na primer intenzivnejše strategije, da bi državljanstvo omogočili vsem, pa tudi večje spodbujanje manjšin, da se vključijo v demokratični dialog.
- ✓ Evropa potrebuje večje in boljše prostore za medkulturni dialog.
- ✓ Načela medkulturnega dialoga morajo navdihniti tudi odnose na mednarodni ravni.

Svet Evrope je oblikoval številne instrumente za splošno in celovito politiko na področju medkulturnega dialoga. Organiziral je dejavnosti o verski dimenziji medkulturnega dialoga, kot sta bili konferenca »Dialog kultur in medversko sodelovanje« leta 2006 v Nižjem Novgorodu in konferenca »Dialog kultur in medversko sodelovanje« leta 2007 v San Marinu (http://www.coe.si/sl/novice/sprejeta_bela_knjiga_sveta_evrope_o_medkulturnem_dialogu/).

5.4 MEDVERSKI DIALOG

Medverski in medkulturni dialog sta življenjskega pomena za prihodnost človeštva in se morata osredotočati na izobraževanje, iskanje skupnih vrednot in vzajemno sodelovanje različnih kultur in verstev pri ustvarjanju prihodnosti. Dobro sodelovanje med kulturnimi in verskimi skupnostmi je izrednega pomena pri premagovanju vseh oblik napetosti in za življenje, za upanje na mir. Tudi predstojnik Papeškega inštituta za arabske in islamske študije, Miguel Angel Ayuso Guixot, je v svojem govoru na papeški teološki fakulteti v Rimu dejal in poudaril: *»Nekateri dogodki tega tisočletja, kot so 11. september 2001, Afganistan, Irak in Srednji Vzhod, ki je zahvaljujoč človeškemu napredku že sedaj globalna vas. Človeštvo živi v občutljivih razmerah, ki na vseh ravneh zahtevajo sodelovanje od vsakega posameznika, saj je le tako mogoče vzpostaviti mir. V procesu povezovanja, sobivanja in miru ima ključno vlogo vera. V zadnjih desetletjih je medverski dialog z muslimani obrodil številne sadove.«* (<http://www.radiovaticana.org/slv/Articolo.asp?c=167665>)

Že Papež Pavel VI. je v okrožnici Ecclesiam Suam poudaril, da želi Cerkev vzpostaviti dialog z nasprotniki vere, z nekristjani in kristjani, ki niso katoličani. Dialog mora spoštovati človekovo svobodo in dostojanstvo ter potekati v duhu ponižnosti. Tudi po dokumentu II. vatikanskega koncila Nostra Aetate dobi medverski dialog svojo

prednost. Cerkev kristjane poziva, naj preudarno in dobronamerno vstopajo v pogovor in sodelovanje s člani drugih religij in naj s pričevanjem o svoji veri in načinu življenja potrjujejo, ohranjajo in spodbujajo duhovne in moralne resnice med vsemi ljudmi. V dialogu so vsi partnerji med seboj enaki po svojem dostojanstvu. Medverski dialog ni metoda spreobračanja ljudi v krščanstvo ali način omejevanja širitve drugih religij. Verska svoboda je gotovo ena temeljnih pravic in vrednot, ki je zagotovljena že v Ustavi (člen 41). Temeljni pogoj za rodoviten dialog je istovetnost. Bistvenega pomena je vedeti, kdo smo in v koga verujemo. V pristnem dialogu se prepletata istovetnost in drugačnost. Po vseh celinah se organizirajo in iščejo »tokovi« dialoga z različnimi verstvi, kar je za kristjane velik izziv za globlje pričevanje vere. Dialog nikoli ne poteka samo na intelektualni ravni, temveč vključuje vse plati življenja. Medverski dialog pomeni biti skupaj in živeti po nauku svoje vere, skupaj si prizadevati za skupno dobro, razmišljati o nauku drugih veroizpovedi in med seboj deliti verske izkušnje. Medverski dialog mora potekati na ravni splošnega življenja, sodelovanja, teologije in duhovnosti. Do sedaj se je dialog v veliki meri osredotočil na skupne duhovne vezi, ki kristjane povezujejo z drugimi verniki.

5.5 ODNOS MED DRŽAVO IN VERSKIMI SKUPNOSTMI V SLOVENIJI

Urejanje odnosa med državo in verskimi skupnostmi v Evropi in svetu ne pozna enotnega obrazca. Modeli se razlikujejo predvsem zaradi zgodovine in kulturnega okolja vsake države posebej. Slovenija se je po osamosvojitvi z demokratično ustavo (december 1991) odločila za ločenost države in verskih skupnosti, za svobodo veroizpovedi ter enakopravnost vseh verskih skupnosti. Prioritetna naloga na tem področju je vgraditev ustavnih načel v vsakdanje življenje ter krepitev kulture strpnosti in dialoga v slovenski družbi.

Človekovo pravico do verske svobode v Republiki Sloveniji urejata ustava in zakon. Ustava Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 33/91) v 7. členu določa, da so država in verske skupnosti ločene, da so verske skupnosti enakopravne ter da je njihovo delovanje svobodno. To pomeni svobodno delovanje in avtonomnost verskih skupnosti v sklopu veljavnega pravnega reda ter sodelovanje z državo na tistih področjih, kjer je interes obeh strani (http://www.uvs.gov.si/si/drzava_in_verske_skupnosti_v_republiki_sloveniji/).

Ločenost pomeni na eni strani avtonomnost verskih skupnosti v njihovih notranjih zadevah, na drugi strani pa sekularizacijo javnega življenja. Država je tista, ki je edina pristojna izdajati in izvrševati pravne predpise, ki zavezujejo vse osebe na njenem ozemlju, tudi verske skupnosti, zato mora biti njihovo delovanje v skladu z ustavo, zakoni in drugimi predpisi. Država jim nalaga določene obveznosti in daje določene pravice, med drugim možnost svobodnega ustanavljanja. Zgolj s prijavo pristojnemu državnemu organu (Uradu Vlade Republike Slovenije za verske skupnosti) in vpisom v njihovo evidenco pridobijo pravno osebnost, ne da bi se država kakorkoli opredeljevala do njene vsebine oziroma vprašanj religije (Šturm, Drenik, Prepeluh, 2004, str. 125).

5.5.1 Urad Vlade Republike Slovenije za verske skupnosti

Pri pisanju diplomske naloge, kjer sem želel o verskih skupnosti v Sloveniji izvedeti čimveč, sem se odpravil tudi na Urad za verske skupnosti. Zanimalo me je predvsem, kako dolgo že deluje urad, katere so njegove naloge, koliko verskih skupnosti obstaja v Sloveniji in drugo. Bili so zelo prijazni in si vzeli čas za moja vprašanja.

Urad Vlade Republike Slovenije za verske skupnosti je ustanovila Vlada Republike Slovenije s Sklepom o ustanovitvi Urada Vlade Republike Slovenije za verske skupnosti (Ur. l. RS, št. 72/93). Slednji je bil sprejet 7. 12. 1993, veljati pa je začel 15. 1. 1994, tako da je urad začel delovati v začetku leta 1994. Urad za verske skupnosti opravlja predvsem naloge, ki jih pristojnemu organu nalaga Zakon o verski svobodi (Ur. l. RS, št. 14/07).

Urad za verske skupnosti opravlja naslednje naloge:

- ✓ Spremlja položaj cerkva in drugih verskih skupnosti.
- ✓ Daje strokovno pomoč in obvešča registrirane cerkve in druge verske skupnosti o predpisih, drugih aktih in ukrepih, ki zadevajo njihovo delovanje.
- ✓ Vodi postopek za registracijo in register cerkva in drugih verskih skupnosti.
- ✓ Izdaja izpise iz registra in podatke o stanju registra.
- ✓ Izdaja potrdila o pravni osebnosti sestavnih delov registriranih cerkva in drugih verskih skupnosti.
- ✓ Izvaja izplačila in potrebne proračunske načrtovalne dejavnosti za izplačevanje namenske državne finančne pomoči.
- ✓ Spremlja izvajanje predpisov, drugih aktov in ukrepov, ki zadevajo delovaje cerkva in drugih verskih skupnosti.
- ✓ Sodeluje pri pripravi predpisov.
- ✓ Pripravlja gradiva in predloge sklepov za odločanje Vlade Republike Slovenije o zadevah s področja delovanja cerkva in drugih verskih skupnosti.
- ✓ Organizira razgovore in srečanja s predstavniki registriranih cerkva in drugih verskih skupnosti.
- ✓ Spremlja mednarodne konference in srečanja s področja religije in se jih udeležuje.
- ✓ Sodeluje s pristojnimi službami v drugih državah.
- ✓ Ustvarja pogoje za enako obravnavanje oseb ne glede na versko prepričanje z ozaveščanjem in spremljanjem položaja na tem področju.

Urad za verske skupnosti opravlja naloge samostojno in v sodelovanju z ministri, vladnimi službami, strokovnimi in znanstvenimi institucijami oziroma strokovnjaki za posamezna področja.

V Registru cerkva in drugih verskih skupnosti, ki ga vodi Urad Vlade Republike Slovenije, je vpisanih kar 43 registriranih cerkva in drugih verskih skupnosti. To ne pomeni, da je pri nas toliko verstev, saj lahko verniki iste vere ustanovijo več verskih skupnosti. Registracija cerkva in drugih verskih skupnosti po Zakonu o verski svobodi

(Ur. l. RS, št. 14/07) ni obvezna. Prvi odstavek 6. člena zakona določa: »Delovanje cerkva in drugih verskih skupnosti je svobodno, ne glede na to, ali se registrirajo ali pa delujejo brez registracije.« Cerkev ali druga verska skupnost se lahko registrira, če ima najmanj 100 polnoletnih članov, ki so državljani Republike Slovenije ali tujci, ki imajo na njenem ozemlju prijavljeno stalno prebivališče, in deluje v Republiki Sloveniji najmanj zadnjih deset let.

Pravicam in dolžnostim cerkva in drugih verskih skupnost namenja Zakon o verski svobodi člene od 1 do 12. Zakon zagotavlja, da je verska svoboda v zasebnem in javnem življenju nedotakljiva in zagotovljena. Obsega pravico do svobodne izbire ali sprejetja vere, svobodo izražanja verskega prepričanja in odklonitve njenega izražanja. Nihče tudi ne sme biti prisiljen, da postane ali ostane član cerkve ali druge verske skupnosti ali da se udeležuje ali ne udeležuje verskih obredov. Cerkev in druge verske skupnosti morajo izpolnjevati tudi dolžnosti, ki jih nalaga zakon. S svojim delovanjem ne smejo kršiti ustave, spodbujati k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti, k nasilju ali vojni. Namen in cilji izvajanja verskega nauka ne sme temeljiti na nasilju ali uporabi nasilnih sredstev. V primeru kršitve se s sodno odločbo prepreči njihovo delovanje.

Položaj verskih skupnosti v Sloveniji urejajo:

- ✓ Ustava Republike Slovenije (členi ustave, ki izrecno govorijo o veri in verskih skupnosti so: 7., 14., 16., 46., 63. in 123.);
- ✓ Zakon o verski svobodi (Uradni list RS, št. 14/07); ta zakon je temeljni predpis, ki ureja način zagotavljanja in uresničevanja verske svobode, pravni položaj cerkva in drugih verskih skupnosti ter njihov register, njihove pravice ter pogoje in postopek njihove registracije.
- ✓ 20. člen Zakona o pravnem položaju verskih skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list SRS, št. 15/76). Zakon o verski svobodi razveljavlja prej veljavni ZPPVS, razen njegovega 20. člena, ki ostaja v veljavi.
- ✓ Sporazumi (od sprejetja ustave konec leta 1991 do 15. julija 2008 je bilo podpisanih 8 sporazumov s cerkvami in drugimi verskimi skupnostmi).
- ✓ Odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije, ki obravnavajo ustavne pravice in svoboščine, povezane z versko svobodo.

Pravni položaj cerkva in drugih verskih skupnosti ter različne vidike verske svobode neposredno urejajo tudi drugi zakoni, ki izrecno omenjajo verske skupnosti ali določno varujejo nek vidik svobode veroizpovedi.

Zanimalo me je, kakšni so odnosi med verskimi skupnostmi v Sloveniji in ali prihaja do nesporazumov. Na uradu so mi odvrnili, da reševanje nesporazumov ni v pristojnosti Urada Vlade RS za verske skupnosti, ampak gre za zadevo avtonomije posamezne verske skupnosti. Po njihovem mnenju je vera tako globoka človekova razsežnost, da posega v vsa področja človekove zavesti in dejavnosti. S kulturo se prepleta in je z njo v dialogu, ne glede na to, ali menimo, da je ta dialog potreben ali ne.

5.6 MEDVERSKO SODELOVANJE

Veliko ljudi meni, da morajo biti ljudje, ki prakticirajo katero koli religijo, sposobni delovati skupaj. Res je, da seznam verskih vojn ali spopadov, ki so se izgovarjali na verske napetosti, dokazuje moč verskih sovraštev in nesporazumov. V zvezi s tem se je leta 1893 sešel prvi medverski kongres moderne dobe. Stiki med verstvi so se povečali v 60. in 70. letih zaradi vse več potovanj ter zaradi uveljavljanja religijskih manjšin v Evropi, Ameriki in Avstraliji. Pokazalo se je, da se medverski dialog splača. Ekumensko gibanje je tedaj spletlo pristnejše vezi med različnimi skupnostmi, čeprav ni znalo razrešiti velikih problemov, ki so se postavljali. Po njegovi zaslugi se je religijski pouk razširil na študij veroizpovedi, različnih od tistih, ki so jih prakticirali v deželi. Včasih je medversko gibanje pomagalo najti rešitve za politične, gospodarske ali socialne krize kake države.

V Ameriki se je gibanje pojavilo iz boja za državljanske pravice, še zlasti po umoru Martina Luthra Kinga leta 1968. V Liberiji je medversko gibanje nastalo leta 1992, da bi omogočilo sodelovanje med islamskimi in krščanskimi skupinami, vendar se državljanska vojna nadaljuje. Leta 1993 so v Angliji ustanovili Faith Asylum Refuge, z namenom pomagati beguncem in priseljencem. V nekdanji Jugoslaviji so se v letih 1992 in 1993 pravoslavni in katoliški kristjani, muslimani in judje povezali v medversko združenje, ki je skušalo pomagati žrtvam državljanske vojne, ne glede na njihovo veroizpoved. (O'Brien in Palmer, 1999, str. 114)

Prvič v zgodovini se je leta 1993 v Chicagu sestal nekakšen koncil vseh verstev sveta, na katerem so sprejeli in podpisali deklaracijo o svetovni etiki. Ta dokument predstavlja nekakšen začetek spreminjanja svetovne zavesti, katere cilj je premagovanje težke svetovne krize na področju ekonomije, politike in ekologije.

5.6.1 Odnos krščanstva do drugih religij

Človek je religiozno bitje. Njegovo življenje je zaznamovano s skrivnostmi, ki jim nikoli ne pride popolnoma do dna. Ljubezen, smrt in vsako človeško bitje posebej so skrivnost. Človek ve, da sam nikoli ne bo mogel pojasniti vsega, zato hrepeni po nečem ali nekom, ki bi vse osmislil. Današnji svet povezujejo številne možnosti pretoka informacij in potovanj. Vedno znova se srečujemo z drugače verujočimi. Lahko bi rekli, da je svet postal ena sama velika vas. Narodi in kulture se enostavno ne morejo prezirati. Ob tem se kar sama po sebi porajajo vprašanja o bistvu drugih religij in o lastni identiteti. Soočanje in dialog sta postala neizogibna in hkrati obogatitev za vse. Ta dialog ima večkrat tudi socialni značaj, saj izraža skupno prizadevanje za dobro celotnega človeštva, za ohranitev zemlje, za odpravljanje nevarnosti, ki nam grozijo s strani fundamentalističnih skupin. V tem času se je izoblikoval tudi slogan, ki pravi: »Mir na svetu prek miru med religijami.«

V toku zgodovine se je krščanstvo na različne načine srečevalo z drugimi religijami. Ne glede na uspešnost teh srečanj je vedno bolj rasla zavest o splošnih človekovih

pravica, ki so veljavne za vse ljudi. V tem duhu je bila po drugi svetovni vojni leta 1948 v OZN sprejeta Listina človekovih pravic. Istočasno se je vedno bolj razvijalo tudi biblično, misijonsko in ekumensko gibanje.

Katoliška cerkev priznava in upošteva različna verstva sveta ter njihov raznolik prispevek k dostojanstvu človeka ter napredek civilizacije. Ne zavrača ničesar, kar je v različnih verstvih resničnega in svetega. Spoštuje vse načine delovanja in življenja, opravila in nauke, ki odsevajo resnico. Dobro se zaveda, da se ljudje razlikujemo: med nami so kulturne, rasne, zgodovinske, gospodarske in miselne razlike. Vendar pa se za vsemi temi razlikami skriva nekaj bistveno istega: resnica – sporočilo enega popolnega človeka in obenem Boga, resnica Jezusa Kristusa. Ravno zaradi tega ne moremo trditi, da imamo vsi prav, da med religijami ni razlik in da so si vse enake. Ljudem je resnica pomembna, kajti če bi bilo vse enako, je lahko tudi vseeno. Vseeno pa ne more biti, kadar gre za življenjska vprašanja, kot je vprašanje vere (Svetelj, Šverc, Turnšek in Krivec, 2004, str. 269).

5.7 KRŠČANSTVO IN ISLAM – NAJVEČJI SVETOVNI RELIGIJI

5.7.1 Zgodovina krščanstva

Naše časovno štetje se začne z Jezusovim rojstvom. Krščanstvo je religija kristjanov, ki verujejo v nauke človeka z imenom Jezus. Njegovi privrženci so ga poimenovali Kristus. Kristus je grška beseda za hebrejsko mesija, kar pomeni odrešenik. Za kristjane je Jezus Božji Sin, Bog v človeški podobi. Verujejo, da je prišel na Zemljo, da bi odrešil ljudi njihovih slabih del (v krščanstvu se imenujejo grehi). To je naredil s tem, da je trpel kot človek in žrtvoval svoje življenje. Krščanstvo je zdaj razširjeno skoraj po vsem svetu, posebno v Evropi, Severni in Južni Ameriki, Avstraliji in Novi Zelandiji. Je najštevilčnejša religija našega planeta in šteje 1,9 milijarde vernikov.

Krščanstvo je nastalo na območju Izraela, ki so ga tedaj zasedli Rimljani. Jezusovo učenje in življenje je opisano v evangelijih, ki tvorijo Novo zavezo. Po njegovih lastnih besedah je bil poslan na zemljo, da bi razširil zavezo med Jahvejem in judovskim ljudstvom na vse človeštvo. Živel je kot predan Jud, ko pa je dopolnil 30 let, je začel pridigati v javnosti. Jezus je izbral 12 učencev (apostolov) in jih začel učiti. V svojih sporočilih, ki jih je včasih pospremil s čudeži, je zahteval ljubezen do bližnjega in do najrevnejših. Jezus je tudi odpuščal grehe, kar bi po judovskem verovanju lahko napravil samo Bog. Učil je tudi, da sta ljubezen in pomoč bližnjemu bolj pomembni kot judovski zakoni. Zaradi kritiziranja hinavščine verskih oblasti in voditeljev ter vse večje priljubljenosti med ljudmi so ga zaprli in mu sodili. Obsojen je bil na smrt s križanjem. Tri dni po pogrebu so njegov grob našli prazen.

Sprva so na krščanstvo gledali kot na judovsko sekto, ki pa se je od hebrejskih obredov ločila s sv. Pavlom, ko je sredi 1. stoletja začel oznanjati evangelij. Ustanovil je različne krščanske skupnosti v Grčiji, Španiji in Rimu, kjer so ga tudi obglavili.

Kljub občasnim preganjanjem, ki so bila v času cesarjev Decija (leta 250) in Dioklecijana (leta 303) zelo nasilna, so se krščanske skupnosti vedno bolj uveljavljale, dokler ni cesar Konstantin leta 313 z Milanskim ediktom krščanstva priznal. To je nato postalo tudi uradna vera imperija. Nova religija se je na vse obračala v skladu z Jezusovimi besedami: »Slavijo naj me vsa ljudstva.«

Cerkev prvih kristjanov so apostoli ustanovili v Jeruzalemu. Razširili so se po vsem sredozemskem prostoru (ki je bil takrat pod rimsko oblastjo) – v Mali Aziji, Grčiji in celo Rimu, verjetno pa tudi v Arabiji in Siriji. Cerkev je skupnost kristjanov, ki so s krstom in vero povezani s Kristusom ali »v Kristusu« in preko te skupnosti tudi deležni odrešenja. V cerkvah potekajo verski obredi, ki jih vodijo duhovniki.

Za krščanstvo je zelo pomembno Sveto pismo ali Biblija, ki predstavlja sveto knjigo kristjanov. Velja prepričanje, da je nastala z božjim navdihom. Biblija je zbirka različnih knjig, ki so nastajale skozi tisočletje, v različnih zgodovinskih okoliščinah in v različnih literarnih oblikah. Sestavlja jo 73 knjig in jo delimo na dva velika dela: Stara zaveza vsebuje 46 knjig, Nova zaveza pa 27 knjig. Starozavezne knjige opisujejo zgodovino izvoljenega ljudstva pred Kristusom, Nova zaveza pa obdobje Jezusovega življenja in delovanja prve cerkve. V ospredju ni več dejstvo, da je Sveto pismo zbirka knjig, temveč da so vse skupaj v resnici ena knjiga, ker imajo vse skupni namen: človeka voditi k Bogu. Med Staro in Novo zavezo ni nasprotja, temveč Nova zaveza pomeni izpolnitev starozaveznih obljub (Zorec, Šverc, Končan in Globokar, 2004, str. 40).

5.7.2 Križarske vojne

Križarske vojne so bile verske vojne, ki jih je sprožil krščanski zahod proti drugim religijam in ljudstvom. Sprva je ta izraz vključeval 9 križarskih vojn za rešitev Svete dežele izpod muslimanov, toda v imenu vere so vodili tudi vojne proti poganom, verskim ločnicam in španskim Arabcem. Križarske vojne je sprožila stiska krščanstva v Sveti deželi. V 7. stoletju je Sveta dežela prišla pod islamsko oblast, vendar pa arabski mohamedanci niso napadali in preganjali krščanskih romarjev, od njih so pobirali le davek za prehod. Ko so v 11. stoletju zavzeli Sveto deželo turški Seldžuki, se je začelo preganjanje krščanskih romarjev. Ta dejanja so v ostalem krščanskem svetu povzročila nejevoljo, iz katere so se razvili križarski pohodi. Leta 1074 je papež Gregor VII. prvi izdal poziv za križarsko vojno, z namenom pomagati vzhodnorimskim kristjanom.

Prvo križarsko vojno (1095–1099) je leta 1095 začel papež Urban II. v francoskem Clermontu. V njej naj bi kristjani vnovič zavzeli Jeruzalem in Sveto deželo, hkrati pa tudi pomagali Bizantinskemu cesarstvu v borbi proti Seldžukom. Ta vojna se je za krščanski svet končala uspešno, saj so po njenem koncu v Palestini in Siriji ustanovili štiri križarske države.

Druga križarska vojna (1145–1149) ni imela nobenih uspehov, saj sta obe vojski zgrešili pot in se preveč oddaljili od križarskega zaledja, tam pa so jih pokopali organizirani Saraceni. Tudi kasnejši križarski pohodi so se izjalovili še pred zastavljenim ciljem, med njimi tudi t. i. otroška vojna leta 1215, med katero je izgubilo življenje na tisoče otrok. Na političnem področju niso križarske vojne prinesle ničesar, iz gospodarskega in kulturnega vidika pa so pospešile stike med Zahodom in Vzhodom, ki so kasneje vplivali na razvoj same Evrope (arhitektura, oblačila, hrana, pohišstvo ...)

(www.korenine.skavt.net/korenine/ankaran1/ankaran_zg_krscanstva.doc).

5.7.3 Zgodovina islama

»Ni drugega Boga kot Alah in Mohamed je njegov prerok.« – ta stavek na kratko izraža vsebino islama. Te besede danes navdihujejo in na različne načine usmerjajo življenje petine svetovnega prebivalstva. Islam je druga za krščanstvom najbolj razširjena religija, število vernikov pa se najhitreje povečuje. Islam je religija pokorščine Božji volji, ki je po verovanju muslimanov edina, ki prinaša mir med ljudmi in mir z Bogom. Musliman je tisti, ki se v predanosti prepusti Božji (Alahovi) volji. Biti musliman pa ni le stvar osebnega odnosa z Bogom, ampak je predvsem način življenja, s katerim se musliman trudi spreminjati svet v takšen prostor, kakršnega si želi Bog. Muslimani imajo nekatere nazore o Bogu in zgodovini enake kot judje in kristjani. Beseda musliman izvira arabske besede *muslim*, ki pomeni »bogu pokorni« (Tello, 2006, str. 75).

Začetki islama segajo do preroka Mohameda, ki se je rodil v arabskem mestu Meka okoli leta 571 po Kristusu. Kmalu je ostal brez staršev, zato je zanj skrbel njegov stric. Ko je bil star 25 let, se je poročil z bogato vdovo Hadidžo, ki je bila 15 let starejša in mu je rodila tri hčere. V zrelih letih se je Mohamed rad umikal v hribe in tam veliko razmišljal. Neke noči leta 611, ko je ležal v eni od votlin na hribu, je prejel razodetje, da naj začne oznanjati obstoj enega Boga Alaha. Po tem dogodku je želel spreobrniti najprej svoje ožje sorodnike, a je kmalu spoznal, da ti ne bodo zapustili vere svojih prednikov. Zaradi vedno večjega nasprotovanja in notranjih sporov s sorodniki in trgovci, ki so ga želeli celo ubiti, se je Mohamed skupaj s svojimi tovariši leta 622 preselil iz Meke v Medino. Ta preselitev pa pomeni začetek muslimanskega koledarja.

5.7.4 Temelji islamske religije in sveta knjiga Koran

Beseda islam po arabsko pomeni prostovoljna vdanost edinemu in univerzalnemu Bogu ter označuje odnos, ki ga mora imeti muslimanski vernik do Alaha, edinega Boga. Islam je religija, ki temelji na besedilih, zbranih v Koranu in Suni. Besedili obsegata skupek pravil, imenovanih islamsko ali šeriatsko pravo. To so napotki za

pravilno življenje muslimanov. Koran po arabsko pomeni branje, knjiga ali recitiranje. Ko je angel Gabriel razodel Božjo besedo Mohamedu, mu je ukazal, da jih ponovi z besedo: »*Recitiraj*.« Mohamed se je besedila naučil na pamet ali jih narekoval tovarišem. Ti so jih zapisovali na liste datljevca, kose kameljega usnja ali na kamelje lopatice. Po prerokovi smrti je besedila zbral kalif Osman in tako je nastal Koran. Obsega 6226 verzov, razdeljenih na 114 sur ali poglavij. Koran je napisan v arabščini, jeziku, v katerem je bil razodet Mohamedu. Sveto pismo islama dopolnjuje druga zbirka besedila, Suna, ki vsebuje besede, ki so jih zbrali Mohamedovi tovariši. Koran in Suna sta temelj vere in prava, ki usmerjata življenje vsakega vernika.

Vsak musliman mora opraviti pet poglavitnih dolžnosti. Imenujejo jih pet stebrov islama, in sicer:

- ✓ izpoved vere, imenovana **šahada**;
- ✓ obredno molitev, ki jo mora vernik ponoviti petkrat na dan: ob zori, opoldne, sredi popoldneva, ob sončnem zahodu in mraku;
- ✓ predpisana miloščina, imenovana **zakat**, je verski davek, ki ga mora musliman odtegniti od svojega zaslužka ali pridelka za pomoč najrevnejšim;
- ✓ v mesecu **ramadamu** se morajo odrasli vzdržati pijače, hrane, kajenja in spolnih odnosov od sončnega vzhoda do sončnega zahoda;
- ✓ vsak musliman se mora vsaj enkrat v življenju podati na veliko romanje v Meko, če ima le moč in sredstva. Tako pokaže svojo vero.

Pri molitvi so muslimani vedno obrnjeni proti Meki. Pred molitvijo se mora vernik obvezno umiti z vodo in sezuti. To je znamenje spoštovanja Boga (Jesenovec in Petrovič, 2001, str. 56).

5.8 KRŠČANSTVO IN ISLAM DANES

Na začetku 90. let sta bili, vsaj po pripadnosti, najpomembnejši religiji krščanstvo in islam. Ti dve verstvi tudi najhitreje raste. Število pripadnikov teh dveh religij raste predvsem zaradi naravnega prirastka prebivalstva. Krščanstvo se povečuje v Evropi, Rusiji, Ameriki, Avstraliji in podsaharski Afriki; islam pa predvsem na Bližnjem vzhodu, v srednji Aziji, severni Afriki, Indoneziji in Maleziji. Obe verstvi imata jasno izraženo misijonsko poslanstvo, ki je nakazano v njunih svetih knjigah in v izročilih njune vere. V odprtem spopadu za duše sta tam, kjer večja skupina domačega prebivalstva goji še tradicionalna religijska verovanja. V Nigeriji, Keniji in Tanzaniji se širita na račun krajevnih verstev, medtem ko obe verstvi drugo pri drugem pridobivata bore malo pripadnikov. (O'Brien in Palmer, 1999, str. 91)

Na začetku 21. stoletja šteje islam več kot milijardo vernikov. Dežele, ki mejijo na Arabijo (Egipt, Magreb, Sirija, Irak ...), ostajajo srce islama. Vendar pa Arabci predstavljajo le 20 odstotkov vseh muslimanov. Muslimani so večinsko prebivalstvo v Aziji (Indonezija, Pakistan, Bangladeš ...), veliko pa jih je tudi v Afriki. Arabščina, v kateri je bil Koran razodet Mohamedu, je še vedno sveti jezik islama.

5.8.1 Dialog med kristjani in muslimani

V zgodovini so bili odnosi med kristjani in muslimani pogosto napeti. Razlogov za to je več: kulturne razlike med Vzhodom in Zahodom ter verske razlike. Kljub temu je možno govoriti tudi o zблиževanju obeh verstev na področju medsebojnega poznavanja, kar temelji na poglobljenem študiju, iskreni želji po srečanju in medsebojnem spoštovanju.

Stališče katoliške Cerkve do muslimanov je povzeto tudi v dokumentih drugega vatikanskega koncila, kjer islamu priznava mesto v zgodovini odrešenja in vlogo pri vodenju ljudi k Bogu. Zaradi njihovega prizadevanja, da bi častili in slavili enega Boga, muslimane katoliška cerkev tudi zelo spoštuje. Izkušnja Boga v zgodovini izvoljenega ljudstva je tudi temelj za dialog med katoliško cerkvijo in muslimani. Tudi oni sprejemajo Abrahama in preroke, ki so prišli za njim, vključno z Jezusom. Ne sprejemajo pa ga kot Božjega sina in odklanjajo nauk o sveti Trojici, na čemer temelji krščanski nauk. Skupna točka je tudi pričakovanje sodnega dne, ko bo vsem ljudem poplačano. Kljub razlikam je z muslimani možen dialog, ki temelji na iskreni želji, da bi se med seboj spoznali. V zgodovini je med kristjani in muslimani večkrat prišlo do nasprotovanj in preprirov, ki pa ne smejo postati tako velika ovira, da ne bi bilo možno medsebojno razumevanje in skupno prizadevanje za socialno pravičnost, moralne vrednote, mir in svobodo vseh ljudi.

Leta 2001 je papež Janez Pavel II. obiskal mošejo v Damasku in med drugim dejal: *»Za vsakokrat, ko smo se kristjani in muslimani žalili, moramo iskati odpuščanje Vsemogočnega in si med seboj podariti odpuščanje. Jezus nas uči, da moramo žalitve drugih odpustiti, če hočemo, da nam bo Bog odpustil naše grehe.«* Kristjani se zavzemajo za dialog z vsemi svetovnimi religijami, ki poteka na različnih ravneh in je odvisen od številnih dejavnikov (Svetelj, Šverc, Turnšek in Krivec, 2004, str. 272).

V osnovi naj bi muslimani živeli v sosedskih odnosih z drugače verujočimi. O stvareh, ki so jim skupne z drugače verujočimi, naj bi se razumeli, razlike med njimi pa naj bi prepuščali Alahovi sodbi. *»Bog vam ne prepoveduje, da bi tistim, ki se ne bojujejo z vami zaradi vaše vere in vas ne preganjajo iz vaših hiš, izkazovali dobro in pravično z njimi ravnali. Bog ljubi tiste, ki živijo pravično.«* (Koran 60, 8). Skozi zgodovino je prihajalo do različnih oblik verske nestrpnosti muslimanov.

Za dialog med različnimi religijami se je trudil tudi papež Pavel VI., ki je leta 1964 izdal posebno encikliko *Svoji Cerkvi (Ecclesiam suam)*, v kateri govori o treh krogih dialoga: z drugimi kristjani, z verniki drugih religij in z vsemi ljudmi. Istega leta je bilo ustanovljeno Tajništvo za nekristjane, ki se je kasneje preimenovalo v Papeški svet za medverski dialog. Njegova dolžnost je spodbujanje odnosov s člani in skupinami drugih religij, ki niso vključene v krščanske veroizpovedi, prav tako pa tudi z ljudmi, ki imajo na kakršenkoli način v sebi čut za vero.

Da si obe strani želita miru in sožitja med sabo, potrjuje tudi to, da je leta 2007 več kot 130 muslimanskih učenjakov pozvalo k miru in razumevanju med islamom in

krščanstvom. Kot so takrat poudarili, je obstoj sveta ogrožen, če se to ne bo zgodilo. Z enim izmed njih se je sestal tudi papež Benedikt XVI., kjer sta oba poudarila, da so vse religije navkljub razlikam pozvane k teženju k miru in iskanju sprave med ljudmi. Papež pa se je sestal tudi s predstavniki drugih religij, med njimi z rabinom, vodjo ortodoksnih kristjanov in nadškofom anglikanske cerkve. Vse to kaže, da se nekaj premika v smeri dialoga med vsemi religijami in da si res želijo miru ter sprave med sabo (<http://24ur.com/novice/svet/religija-ni-izgovor-za-nasilje.html>).

5.8.2 Nasilje, vojna in mir

Nasilje je del človekovega življenja. V različnih oblikah se pojavlja v družini, na ulici in v šoli, prav tako med narodi, državami in rasami. Različne so tudi žrtve nasilja. V človekovo srce pa je zapisano hrepenenje po sožitju in miru. Velikokrat pa marsikdo zlorabi vero za vojno. Religijska vera je vir globokih čustev. Ljudi lahko spodbudi k žrtvovanju za neko stvar, lahko pa jih vodi k nasilnejšemu delovanju, če so prepričani, da je njihov boj pravičen.

Nobene vojne ne bi smelo biti v imenu vere, nobenega nasilja. Kadar se zgodi, to ni vera, pač pa človeški pohlep, sovraštvo in želja po prevladi. To je nasprotno vsem veram sveta. Edina vojna, ki jo vere priporočajo, je borba proti slabemu. Ta vojna je težka in marsikdo je nikoli ne dobi. Kar naprej se moramo soočati s slabimi nagibi v sebi, s sebičnostjo, pohlepom, napuhom, jezo, sovraštvom in strahom.

V srednjem veku je Tomaž Akvinski oblikoval teorijo o »pravični vojni«. Da bi bila neka vojna pravična, mora biti izpolnjenih naslednjih šest kriterijev:

- ✓ vojno lahko začne in vodi samo legitimna državna avtoriteta;
- ✓ za vojno mora obstajati pravičen razlog; z napadom se morajo popraviti velike nepravilnosti;
- ✓ vojaški poseg mora imeti pravi namen – vzpostavitev pravičnosti in miru;
- ✓ odločitev za vojno je mogoče sprejeti šele po tem, ko so bile izrabljene vse možnosti za miroljubno rešitev krize; vojna je zadnja možnost;
- ✓ obstajati mora realno upanje na uspeh in na poboljšanje stanja po vojni;
- ✓ dovoljena je uporaba sorazmernih sredstev.

V današnjem času ne moremo več govoriti o pravični vojni, saj vsaka povzroča krivice in trpljenje nedolžnih. Spomnimo se, kaj sta prinesli prva in druga svetovna vojna v dvajsetem stoletju. Posledica prve svetovne vojne je približno 9 milijonov mrtvih in več kot 21 milijonov težko ranjenih ljudi. Žrtev druge svetovne vojne pa je bilo še veliko več: 15.600.000 vojakov in 39.200.000 civilnih oseb. Najbolj žalostno od vsega je, da vedno najbolj trpijo nedolžni (Globokar, Fajdiga in Šverc, 2003, str. 134).

V času, v katerem živimo, kjer je iz dneva v dan več nasilja in nestrpnosti do drugačnosti, je klic po miru in sožitju toliko bolj nujen. Za mir na svetu se borijo

mnogi. Tudi papež Benedikt XVI. je pozval predstavnike svetovnih religij k uporabi proti nasilju in sožitju vseh religij. Poglavar rimskokatoliške cerkve je dejal, da vera nikoli ne bi smela biti pogon za sovraštvo. Nedopustno se mu zdi upravičevati zlo in nasilje v imenu boga v katerikoli religiji. *»Religije lahko in morajo biti vir za ustvarjanje človeškega sobivanja v miru, saj prav vera govori o miru človeka v srcu,«* je dejal papež (<http://24ur.com/novice/svet/religija-ni-izgovor-za-nasilje.html>).

V zadnjih letih smo tudi priča vse večjemu terorizmu. Že skozi zgodovino vemo, da je marsikateri voditelj zlorabil vero za sprožitev vojne. Po statističnih podatkih naj bi največ skupin prakticiralo verski terorizem. Ker so skupine nagnjene k dejavnostim, ki nimajo povezave z združevanjem ali osveščanjem etničnih ali ideoloških skupin, pač pa jih vodi njihova lastna vizija preroške volje, ni zadržkov, ki so skozi preteklost omejevali intenziteto terorističnih dejavnosti. V skrajnem primeru je nasilje z njihove strani tako lahko uporabljeno proti komurkoli, ki ni član njihove verske skupnosti. Pod omenjene skupine se po klasifikacijah zahodnih strokovnjakov uvrščajo Al Kaida, palestinska sunitaska organizacija Hamas, libanonska šiitska organizacija Hezbolah. Med verske teroriste sta uvrščena tudi Jud Baruch Goldstein, ki je leta 1994 s strojnico pokosil 29 muslimanov v hebronski mošaji.

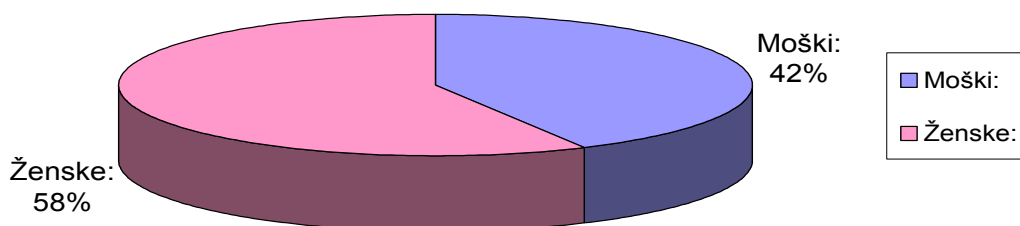
Po dogodkih 11. 9. 2001 je papež v poslanici za leto 2002 še na poseben način izpostavil, kako ni miru brez pravičnosti in ni pravičnosti brez odpuščanja. Stebra resničnega miru sta pravičnost in tista posebna oblika ljubezni, ki ji pravimo odpuščanje. Posebej pomenljiva sta 6. in 7. odstavek poslanice, kjer papež obsoja terorizem, vsako obliko vsiljevanja resnice drugemu in vsako zlorabo Božjega imena v vojaške namene. (Globokar, Fajdiga in Šverc, 2003, str. 135)

Nikakršnega dvoma ni, da so vojne zgodovinsko pogojene, saj se številčnost, intenziteta ter oblike vojn razlikujejo, vojne pa se menjajo s spremembami tehnologije, demografije, političnih ustanov, gospodarstva do te mere, da jim je skupno le še organizirano uničevanje nasprotnika. Človek hrepeni po obdobju brez vojn in brez spopadov, tako da vzpostavlja družbene ustanove za preprečevanje vojnih spopadov (Združeni narodi, regionalne ustanove). Vojna je izjemno nečloveško dejanje v smislu kršitve elementarnih vrednot človeške morale (človekovo življenje kot vrednota, ki sodi med najvišje in najuniverzalnejše vrednote in ki se operacionalizira v vseh kulturah s prepovedjo umora). Nekatere vojne tudi danes potekajo vsaj na določen način kot svete, verske vojne (posamezniki potrjujejo svojo versko identiteto z vojaškim početjem, tudi če sicer niso cerkveno ali drugače pobožni; boj za teritorij, ki ga pojmujejo kot boj za sveto zemljo) (Flere in Kerševan, 1995, str. 112, 115).

6 ANALIZA ANKETE

V svojo diplomsko nalogo sem se odločil vključiti anketo, ki sem jo opravil na populaciji sedeminpetdesetih ljudi iz različnih delov Slovenije in različnih starostnih skupin. Anketa je sestavljena iz dvanajstih vprašanj o veroizpovedi, kulturi ter njenem medsebojnem odnosu in prepletanju.

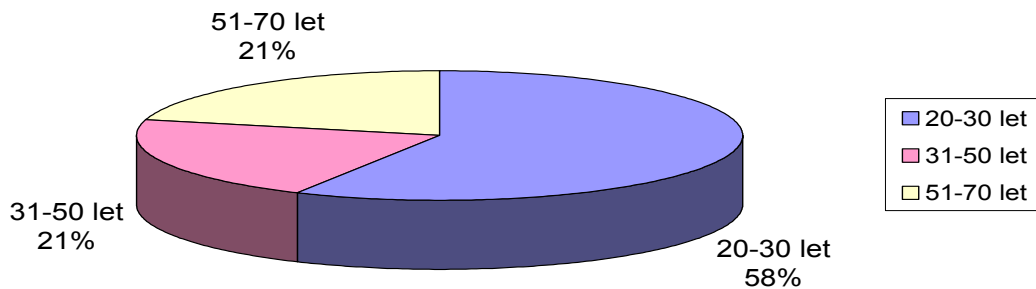
Razmerje med spoloma pri anketirancih

Graf 1: Razmerje med spoloma

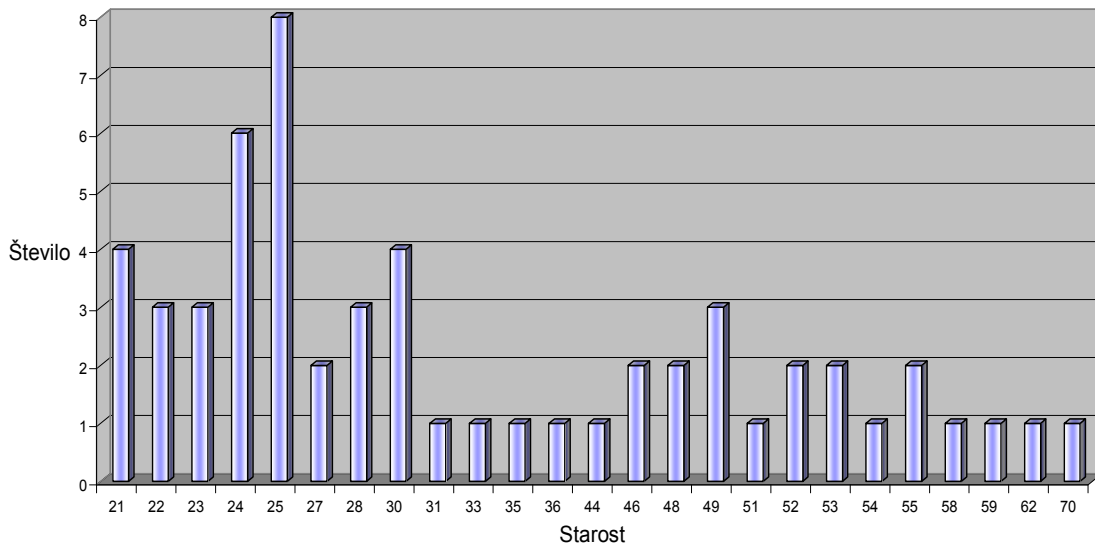
Med anketiranci prevladujejo ženske, ki so pokazale veliko večje zanimanje za to temo. Predstavljajo 58 % anketnega vzorca, ostalih 42 % pa pripada moškemu spolu. V anketi sem želel zajeti čim širši starostni vzorec. Najmlajši anketiranec je star dvajset let, najstarejši pa sedemdeset let. Prevladuje starostna skupina od dvajset do trideset let. Ti so bili tudi najbolj odprti za pogovor o tej temi, anketo so dobro sprejeli. Pripravljeni so se bili pogovarjati tudi o svojih občutkih na temo vere in kulture, kako oni sami doživljajo vero, kaj jim pomeni v življenju in kako sta po njihovem mnenju povezani vera in kultura.

Starost anketirancev

Graf 2: Starost anketirancev

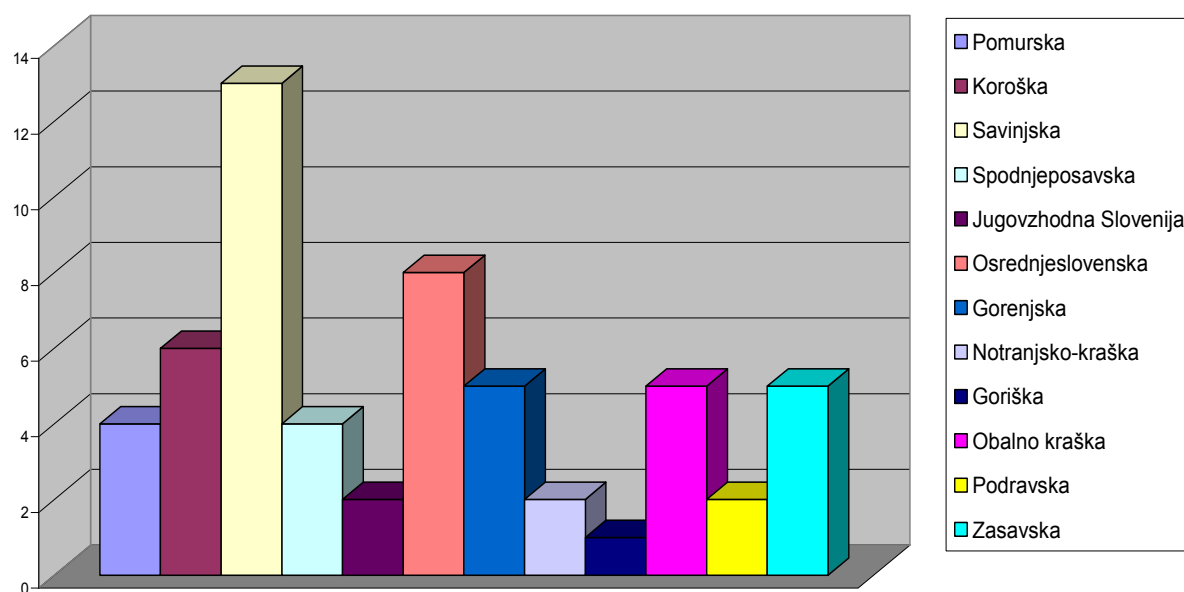
Razmerje med številom anketirancev in starostjo anketirancev

Graf 3: Razmerje med številom in starostjo anketirancev

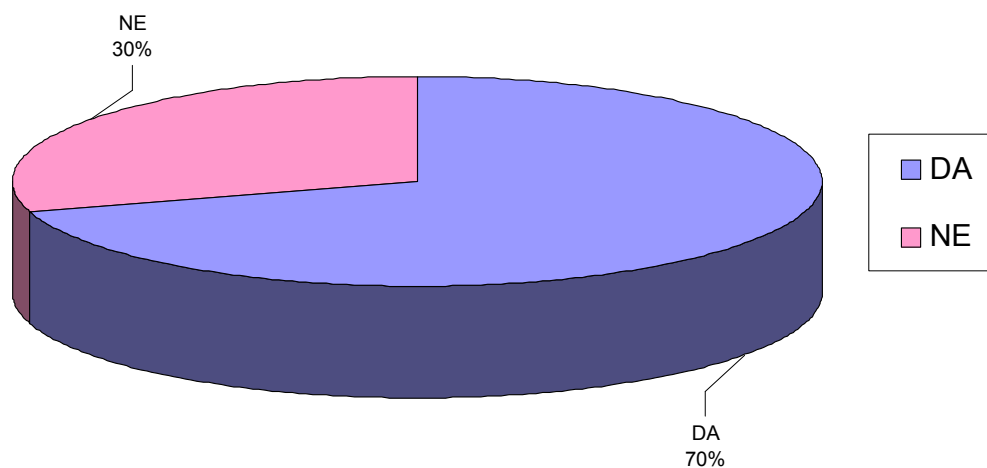
V anketo sem vključil ljudi iz vseh regij Slovenije. S tem sem hotel pokriti čim večji del Slovenije in mnenje posameznih prebivalcev v teh regijah. Tako sem dobil tudi neko okvirno sliko o tem, kaj Slovenci menijo o drugih verah in kulturah. Največ jih prihaja iz Savinjske regije, kar tudi ni presenetljivo, saj v tej regiji tudi sam prebivam. Sledi ji Osrednjeslovenska regija, Koroška in ostale.

Razmerje anketirancev glede na regije

Graf 4: Regije

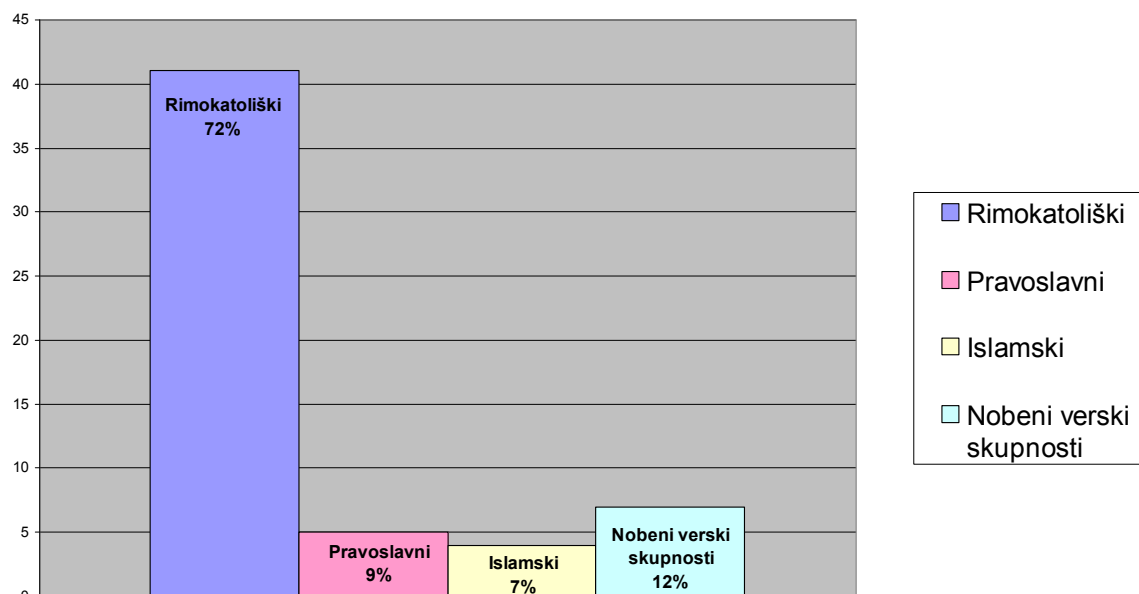
Ali ste verni?

Graf 5: Ali ste verni?

Na vprašanje, ali ste verni, je 70 % anketirancev odgovorilo z da in 30 % z ne. Ta podatek kaže na to, da je večina Slovencev vernih.

Kateri verski skupnosti pripadate?

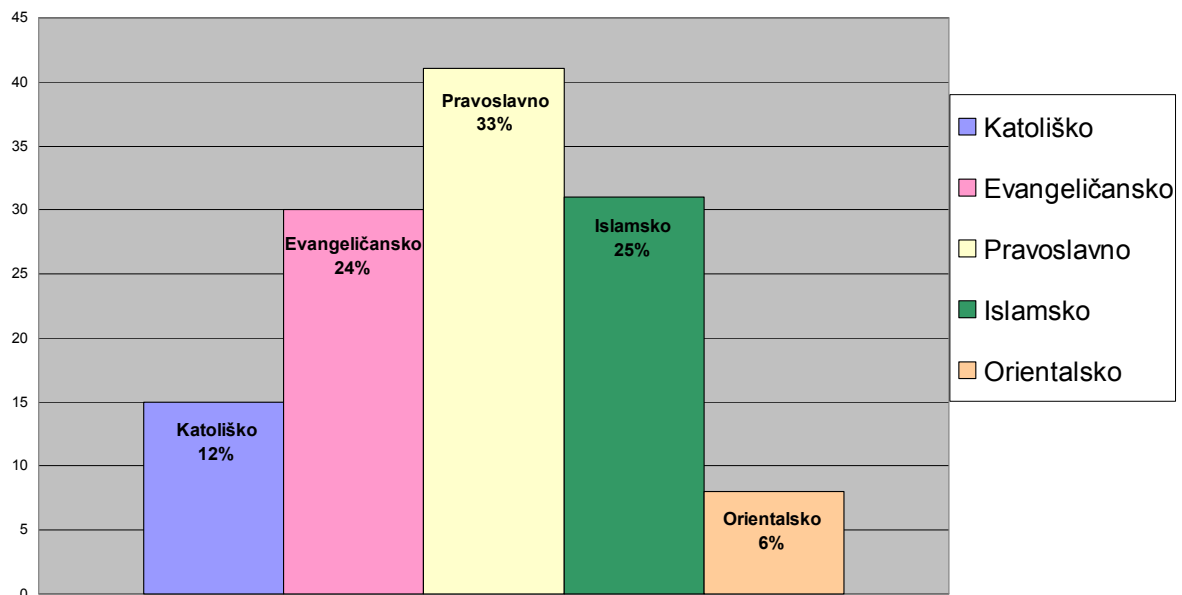

Graf 6: Verske skupnosti

Ustava Republike Slovenije v 41. členu določa, da se nihče ni dolžan opredeliti glede svojega verskega ali drugega prepričanja. Na to pravico sem opozoril tudi anketirance, preden so izpolnili anketo. Iz grafa je razvidno, da največ anketirancev pripada rimokatoliški verski skupnosti, in sicer 72 %. Sledi ji pravoslavna verska skupnost z 9 % in islamska s 7 %. 12 % anketne populacije pa ne pripada nobeni verski skupnosti. Podatki, ki sem jih dobil, me ne presenečajo, saj so približno podobni podatkom iz Popisa prebivalstva Republike Slovenije leta 2002¹. Podatki iz tega leta kažejo, da 57,8 % prebivalstva Slovenije pripada rimokatoliški verski skupnosti, 2,3 % pravoslavni in 2,4 % islamski verski skupnosti.

¹ Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva 2002, <http://www.stat.si/popis2002/gradivo/si-92.pdf>

Katere veroizpovedi poleg svoje še poznate?

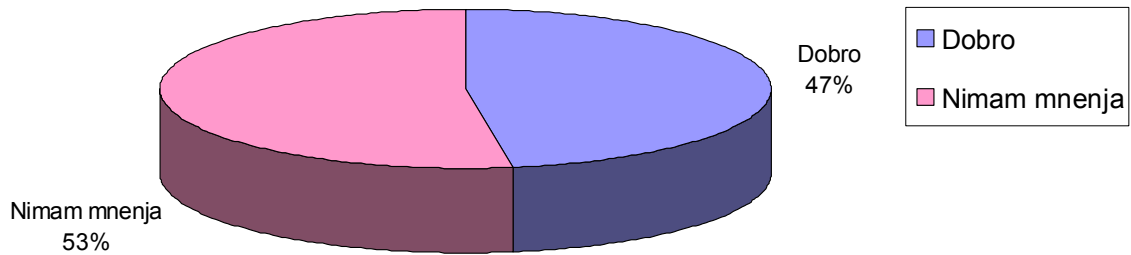

Graf 7: Veroizpovedi

Anketirancem sem zastavil tudi vprašanje, katere veroizpovedi poleg svoje še poznajo. Največ jih je odgovorilo, da poznajo pravoslavno veroizpoved, teh je bilo 33 %, 25 % vprašanih pozna tudi islamsko. Evangeličansko veroizpoved pozna 24 % vprašanih, katoliško 12 % in orientalsko veroizpoved 6 %. Rimskokatoliška veroizpoved ima tako majhen procent poznavanja zato, ker je v anketi sodelovalo največ pripadnikov te veroizpovedi.

Med izvajanjem ankete sem pri tem vprašanju prišel do ugotovitve, da je večina anketirancev sicer že slišala za omenjene veroizpovedi, vendar o njihovem delovanju in nauku ne ve nič.

Kakšno je vaše mnenje o drugih verah?

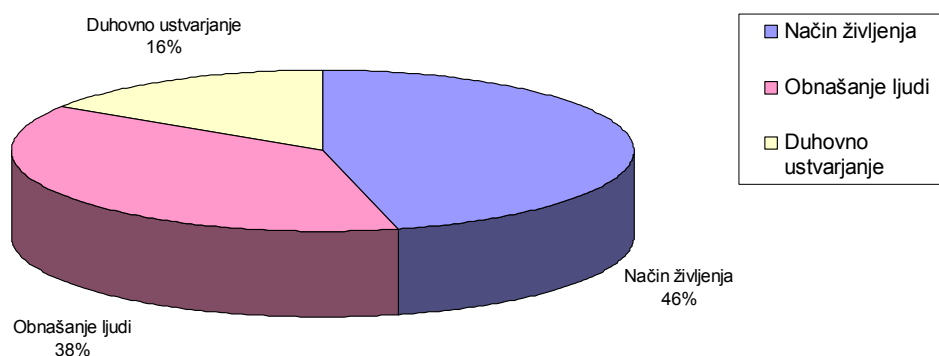

Graf 8: Druge vere

Zanimalo me je, kakšno je mnenje Slovencev o drugih verah. Dobil sem zelo zanimive rezultate. Nihče od anketirancev nima slabega mnenja o drugih verah. Največ jih je odgovorilo, da nimajo mnenja, in sicer kar 53 %, ostalih 47 % pa ima o drugih verah dobro mnenje. Glede na dobljene rezultate lahko rečem, da je splošno mnenje Slovencev do drugih ver dobro in da smo do njih odprti ter jih sprejemamo. Ta podatek me je zelo razveselil, saj je v današnjem času nujno potrebna odprtost do sočloveka, ne glede na to, katere veroizpovedi je ali od kod prihaja.

Kaj razumete pod pojmom 'kultura'?

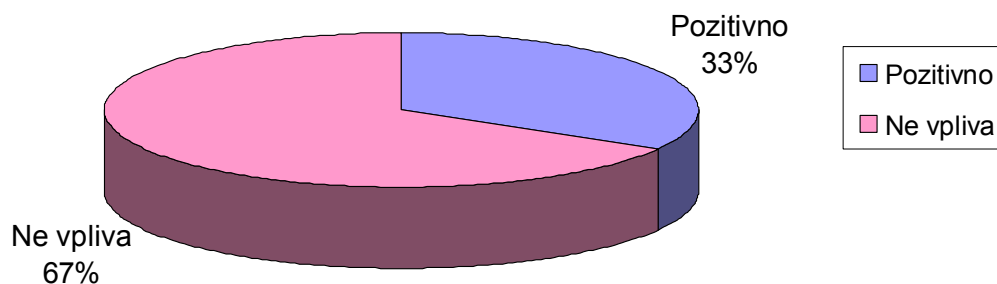

Graf 9: Pojem kultura

Pojem kulture je težko in zapleteno natančno definirati. Nanaša se lahko na upodabljalne umetnosti, vključno z različnimi umetnostnimi deli, kulturnimi dobrinami in storitvami. Ima tudi antropološki pomen in je osnova simbolnega sveta pomenov, verovanj, vrednot in običajev, ki so izraženi v jeziku, umetnosti, religiji in mitih. Kultura igra temeljno vlogo pri človekovem razvoju ter v zapletenem sistemu identitet ter navad posameznikov in skupnosti.

Zaradi težke opredelitve tega pojma sem anketirancem ponudil tri možne odgovore, za katere mislim, da se najbolj približajo definiciji kulture. Ti ponujeni odgovori so, da kultura predstavlja način življenja, obnašanje ljudi ali pa duhovno ustvarjanje. Največ se jih je odločilo, da kultura predstavlja način življenja ljudi, teh je bilo 46 %. Z 38 % jim sledijo tisti, ki menijo, da kultura predstavlja obnašanje ljudi. Le 16 % jih je mnenja, da pojem kultura pomeni duhovno ustvarjanje.

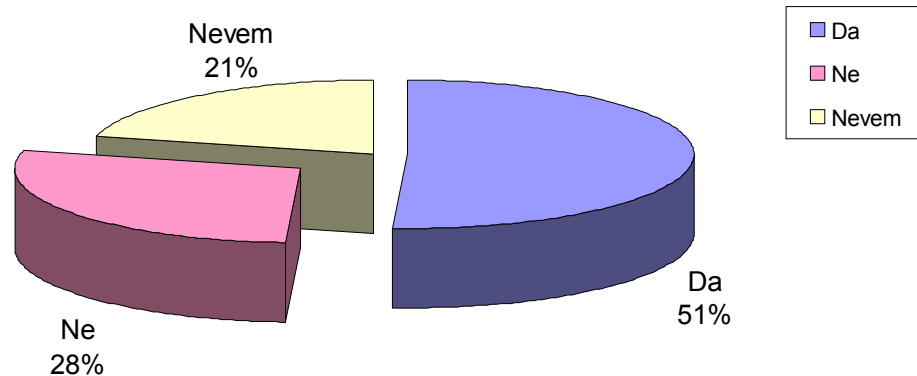
Kako vera vpliva na vaše vsakdanje življenje?

Graf 10: Vpliv vere na življenje

Vera vpliva na način življenja in razmišljanja, običaje, praznike, kulinariko ... V nekaterih jezikih, kot je na primer indijski, besede za religijo dolgo časa sploh niso poznali. Vera je bila tako tesno povezana z njihovim vsakdanjem življenjem, da posebnega poimenovanja zanjo niso potrebovali. Danes pa je situacija v predelih razvitega sveta drugačna. Ljudje se ne zanašajo toliko na vero in ta v večini primerov bistveno ne vpliva na njihovo vsakdanje življenje. Takšni so tudi dobljeni rezultati ankete, saj je več kot polovica vprašanih odgovorila, da vera ne vpliva na njihovo življenje. 33 % pa je mnenja, da vera na njihov vsakdanje življenje vpliva pozitivno.

Je po vašem mnenju vera povezana s kulturo?

Graf 11: Povezanost med vero in kulturo

Iz grafa je razvidno, da je kar dobra polovica anketirancev mnenja, da sta pojma vere in kulture medsebojno povezana, in sicer 51 %. 28 % anketirancev je mnenja, da nista povezana, 21 % pa se ni moglo opredeliti in so odgovorili, da ne vedo.

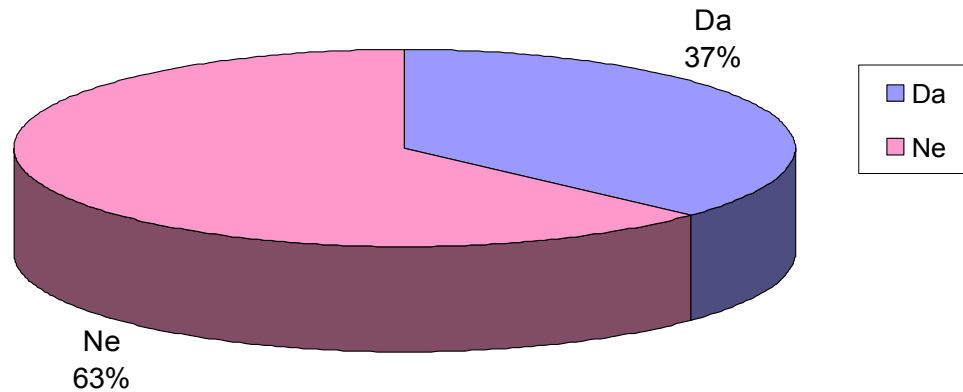
Pri tem vprašanju sem imel za tiste, ki so odgovorili z " DA ", tudi podvprašanje, ki jih je spraševalo, na kakšen način sta ta dva pojma povezana. Pri tem sem dobil zelo zanimive odgovore, in sicer:

- ✓ Če vzamemo primer islamske vere, se vidi ta povezanost med vero in kulturo pri oblačenju, samem načinu življenja, odpovedi »svobodi«. Zame je islamska vera nekaka farsa, zavajanje ljudi – ženske so zunaj svojega doma dobesedno zavite v oblačila, ko pa so doma, ta oblačila »odvržejo«.
- ✓ Večinoma so vse vere bolj ali manj zaprte, težko sprejemajo »modernejši stil«, imajo svojo kulturo trdno v svojih rokah. Povezanost se kaže tudi v tradicionalnosti, razmišljanju ... Slovenci smo zaprt narod, čeprav navzven kažemo ekstremno odprtost. Smo narod »navade«, tradicije ... težko sprejmemo spremembe kot posamezniki; načeloma pa se znamo kar »fajn obnašati«.
- ✓ Ljudje se glede na njihovo veroizpoved ravnaajo tudi v vsakdanjem življenju, kar jim ga lahko zelo spremeni. Po mojem mnenju je to najbolj očitno pri islamski narodni skupnosti
- ✓ Povezani sta le do neke meje in se ne prepletata ali dopolnjujeta v celoti, vsepovsod ali pri vsakomur, tako da odgovor na prejšnje vprašanje ni ne DA in

ne NE, temveč nekaj vmes. Vera se, v tem primeru, glede na kulturo morda najbolj odraža oz. je »vidna« v prvih začetkih razvoja kulture itd.

- ✓ Vera je pogosto prisotna v obdobju primarne socializacije človeka in ga zato neizogibno izoblikuje. Ljudi dejansko NE delijo državne meje, pač pa jih (žal) deli vera. Vera je vzrok mnogih vojn, vendar le posredno (teoretično namreč večina religij prepoveduje bojevanje) – služi kot sredstvo za legitimnost vojne.
- ✓ Kultura in vera sta med seboj povezani v načinu življenja (vera se odraža v kulturi). V družbi (govorim posplošeno) pa se to odraža pozitivno pri ljudeh, ki so iste vere, negativno (kritično) pa pri ostalih (ateisti, druge vere).
- ✓ Najboljši primer se mi zdi muslimanska vera – ko imajo obdobje posta, se ga vsi držijo, postane način življenja, ne glede na to, da je versko.
- ✓ Vera narekuje obnašanje in delovanje ljudi. Bolj strogo kot se je drži populacija, bolj se odraža v družbi. Njen vpliv se vidi v politiki (konzervativna), v motiviki umetnosti in glasbe ter vsakdanjem življenju.
- ✓ Povezava se kaže v poizkušanju sprejemanja drugačnosti. Vera nas skupaj s kulturo vzgaja.
- ✓ Vera vpliva na miselnost in s tem na kulturo. Vera vpliva na način življenja.

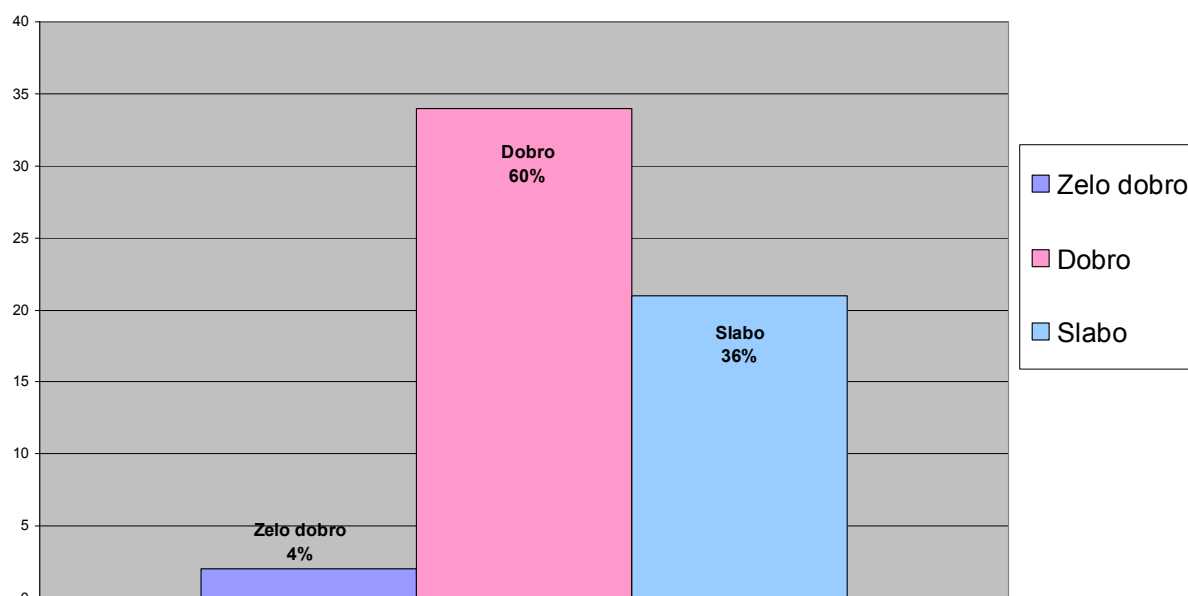
Ste vedeli, da je leto 2008 leto medkulturnega dialoga?

Graf 12: Leto medkulturnega dialoga

Evropska unija je leto 2008 razglasila za leto medkulturnega dialoga. Glavni namen tega je spodbujati ljudi k čim večji odprtosti do drugih kultur, medsebojnem sodelovanju in spoštovanju. Glede na rezultat, ki sem ga dobil pri anketi, pa veliko ljudi dejstva, da je leto medkulturnega dialoga, sploh ni poznalo. Kar 63 % jih je odgovorilo, da tega niso vedeli. To lahko razložim s tem, da je bilo v medijih o tem zapisano bolj malo ali pa ljudje niso spremljali novic o tem. 37 % pa je takih, ki so bili s tem seznanjeni.

Kako Slovenci sprejemamo druge kulture?

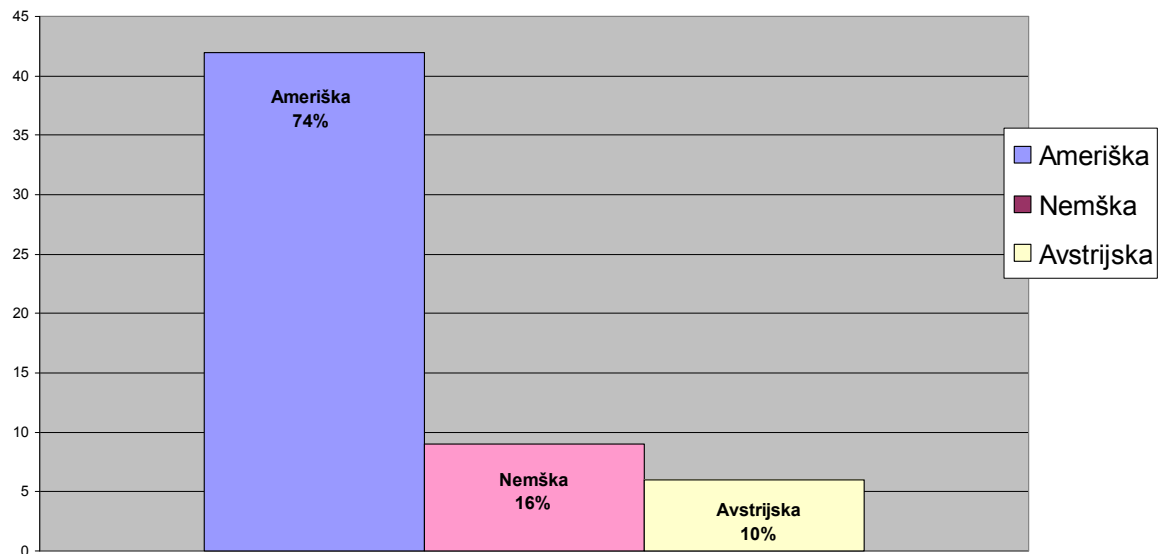

Graf 13: Sprejemanje drugih kultur

Večina anketirancev je na vprašanje, kako Slovenci sprejemamo druge kulture, odgovorila, da dobro, in sicer 60 %. Le 4 % vprašanih je mnenja, da jih sprejemamo zelo dobro. 36 % pa jih je odgovorilo, da Slovenci nismo najbolj odprti do drugih kultur, torej da jih sprejemamo slabo.

Podatek, ki kaže na to, da Slovenci dobro sprejemamo ljudi drugih kultur, je vsekakor vzpodbuden. Še posebej v današnjem času moramo vsi stopiti skupaj in si med seboj pomagati in sodelovati.

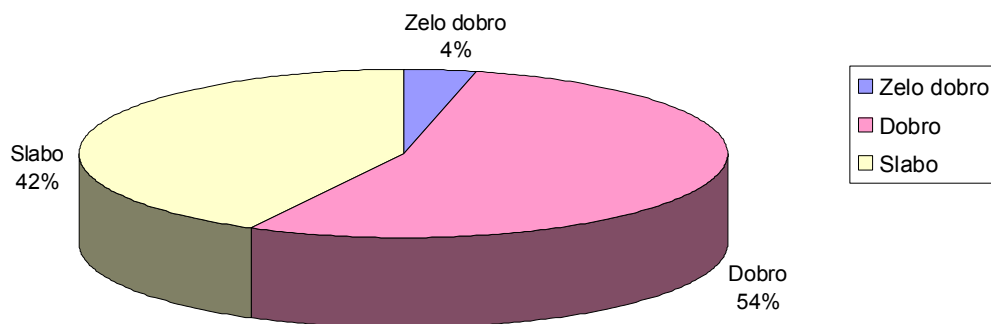
Katera kultura po vašem mnenju trenutno najbolj vpliva na slovensko kulturo?

Graf 14: Vpliv drugih kultur

Na slovensko kulturo vplivajo tudi druge kulture. Po mnenju sodelujočih v anketi ima na našo kulturo največji vpliv ameriška kultura. Nekaj pa je tudi takšnih, ki menijo, da na našo kulturo vplivata tudi nemška in avstrijska. Sam sem mnenja, da je v vsakdanjem življenju najbolj viden vpliv ameriške kulture. To se najbolj pozna pri pogovornem jeziku, v katerega vključujemo veliko ameriških besed. Vpliv ameriške kulture se izkazuje tudi pri glasbi in filmski industriji in je najbolj viden pri mlajših generacijah.

Kako Slovenci sprejemamo druge vere?

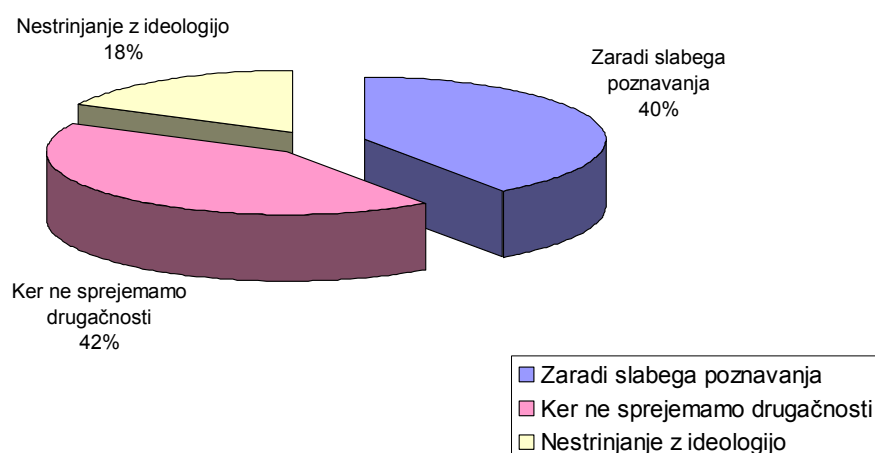
Graf 15: Sprejemanje drugih verstev pri Slovencih

Vsaka vera je posebna in se v določenih pogledih loči od ostalih. Nekaj pa je vendarle skupnega vsem veram, in sicer načelo, da naj delamo dobro drugim in da naj ne bomo nasilni. Vse vere v svojih koreninah nosijo enaka sporočila, ki jih ljudje včasih nočejo slišati in jih tolmačijo po svoje. V preteklosti so se v Sloveniji že zgodili incidenti v zvezi s pripadnostjo drugi veri ali kulturi. Zato me je zanimalo, kako Slovenci sprejemamo druge vere. Glede na to, da v Sloveniji živi kar nekaj pripadnikov držav bivše Jugoslavije, sem takšen rezultat tudi nekako pričakoval. Zelo majhen procent (4 %) vprašanih je mnenja, da Slovenci druge vere sprejemamo zelo dobro. Malo manj kot polovica anketirancev (42 %) meni, da sprejemamo druge vere slabo. Največ vprašanih pa je odgovorilo, da Slovenci sprejemamo druge vere dobro, in sicer 54 %.

Rezultat in ugotovitev pri tem vprašanju sta nekakšna zrcalna slika vprašanja, kako Slovenci sprejemamo druge kulture. Tudi tam sem dobil podoben rezultat. To kaže, da nismo tako zaprt narod, kot nam pravijo nekateri. Mogoče potrebujemo le nekaj več časa, da spoznamo človeka in njegov način življenja in navade. Ko pa ga bolje spoznamo, smo že prijatelji in ga sprejmemo takšnega kot je.

Zakaj se po vašem mnenju bojimo drugih ver in kultur?

Graf 16: Strah pred drugimi verami in kulturami

Želel sem izvedeti tudi, zakaj se ljudje bojimo drugih ver in kultur. Zato sem v anketo vključil to vprašanje. Večina jih je mnenja, da se bojimo drugih ver in kultur, ker ne sprejemamo drugačnosti ali ker drugih ver in kultur ne poznamo. Teh je skupaj kar 82 %. Le 18 % pa je takšnih, ki menijo, da druga verstva poznamo, vendar se z njihovo ideologijo in videnji ne strinjamo in se jih zato posledično tudi bojimo.

7 ZAKLJUČEK

Dialog med kulturami in verstvi se vse bolj kaže kot zahteva današnjega časa. Zavedati se je treba, da svet ne pripada samo enemu posamezniku, ampak vsem. Dejstvo je, da danes obstaja veliko različnih kultur in ravno ta raznolikost bogati naš svet. Priložnost imamo spoznati drugačne ljudi, njihovo kulturo, religijo in običaje. Na ta način se lahko eden od drugega veliko naučimo ter spoznamo. Ravno sodelovanje in spoštovanje med ljudmi iz različnih življenjskih okoljih in navad se v današnjem globaliziranem svetu kaže kot velika potreba. Znebiti se je treba nepotrebnega strahu pred drugačnostjo, pred tujimi kulturami. Sam sem mnenja, da vsak posameznik v sebi nosi veliko bogastvo, še posebej če prihaja iz drugega okolja. Velikokrat pride do raznih nepotrebnih konfliktov prav zaradi nepoznavanja ali pa nesprejemanja drugih kultur. Ljudje se marsikdaj brez pravega razloga bojijo drugačnosti in se na nek način počutijo ogrožene.

Prav zaradi tega si EU že leta prizadeva, da bi odpravila ta strah in vzpodbudila sodelovanje ter spoštovanje med različnimi kulturami. Vsaka kultura ima neke svoje običaje in navade, ki bogatijo naš svet. V ljudeh je treba zbuditi sočutje do drugega, zavest o skupnih vrednotah, kot so vrednota solidarnosti, miru, življenja in vzgoje. Zato je potreba po dialogu v današnjem času še posebej izpostavljena. V zadnjih letih vse bolj narašča nestrpnost in diskriminacija med ljudmi. Vedno bolj smo priča raznim oblikam terorizma. Zaradi tega se EU trudi združiti ljudi med seboj in v ta namen tudi organizira in financira razne projekte, ki bi zbližali ljudi. Takšni projekti so zelo dobrodošli, saj omogočajo, da ljudje za trenutek pozabijo na razlike in so osredotočeni na sodelovanje in medsebojno izmenjavanje znanj ter izkušenj. Velik poudarek je bil letos tudi na mladih, saj gre za generacijo, ki gleda na določene stvari z drugačnega zornega kota kot svet odraslih. Njihov pogled na svet in sposobnosti se še razvijajo. Stik in dialog z drugimi kulturami vzpodbujata njihovo radovednost ter željo po stiku z vrstniki iz celega sveta. Otroci in mladi so tisti, na katerih dejansko stoji svet. Že od malega jih je treba vzgajati in jih učiti, da smo vsi ljudje enaki ne glede na kulturo, vero, raso ali drugo prepričanje.

Pri pisanju diplomske naloge sem s pomočjo ankete ugotovil, da smo Slovenci pravzaprav kar odprt narod. Dobro sprejemamo druge kulture in mislim, da se tudi dobro vključujemo v medkulturno okolje. Odprti do drugih verstev in kultur so predvsem mladi, to pa predvsem zato, ker gledajo na določene stvari drugače kot odrasli. Ne bojijo se drugačnosti in svojih sovrstnikov iz drugega kulturnega okolja. Sprejemajo jih takšne, kot so. Pomembna ugotovitev moje diplomske naloge je, da se vsi predstavniki različnih kultur in verstev trudijo in prizadevajo, da bi našli nek skupen jezik in kompromis. Vsi si želijo, da bi med ljudmi nastopilo sočutje do drugega, večja strpnost do drugačnosti, odprava vsakršne oblike diskriminacije in podobno. V ta namen se organizirajo različna srečanja, na katerih poskušajo to doseči in pozabiti na medsebojne razlike. Ravno te razlike bi morale biti prednost, da bi se med seboj povezali, ne pa še bolj odtujili. Žal pa obstaja tudi nekaj takšnih, ki ne želijo sprave med ljudmi.

LITERATURA

BIRKET-SMITH, Kaj. Putovi kulture. Matica Hrvatska, Zagreb, 1960.

DIJKSTRA, Henk. 5000 let Evrope. Lexis, Kranj, 1995.

GALLAGHER, Michael Paul. Spopad simbolov: uvod v vero in kulturo. Družina d. o. o., Ljubljana, 2003.

Dr. GLOBOKAR, Roman, **FAJDIGA**, Stanko in **dr. ŠVERC**, Alenka. Za človeka gre 4. Mohorjeva družba, Ljubljana - Celje, 2003.

HRUŠOVSKY, Igor. Dialektika biti in kulture. Slovenska Matica, Ljubljana, 1981.

JESENOVEC, Borut Petrovič, **PETROVIČ**, Slavica Jesenovec. Verstva sveta. Učila založba d. o. o., Tržič, 2001.

JOVANOVIĆ, Gordana. Kultura i religija. Radnička štampa, Beograd, 1981.

KERŠEVAN, Marko. Religija in slovenska kultura. Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, Ljubljana, 1989.

MEREDITH, Susan. Svetovna verstva. Tiskarna Mladinska knjiga, Ljubljana, 1996.

O'BRIEN, Joanne, **PALMER** Martin. Atlas verstev sodobnega sveta. Družina d. o. o., Ljubljana, 1999.

OJSTREŽ, Andrej. Srečevanje vere in kulture z vidika Cerkevne poslanstva v misli Janeza Pavla II. Diplomsko delo, Maribor, 1999.

P. HUNTINGTON Samuel. Spopad civilizacij. Mladinska knjiga Založba, Ljubljana, 2005.

TELLO, Antonio. Vodnik po svetovnih verstvih s kratkim pregledom verstev na Slovenskem. Tehniška založba Slovenije d.d., Ljubljana, 2006.

ŠTURM, Lovro, **DRENIK**, Simona, **PREPELUH**, Urška. Sveto in svetno-pravni vidiki verske svobode. Mohorjeva družba, Celje, 2004.

Mag. SVETELJ, Tone, **dr. ŠVERC**, Alenka, **dr. TURNŠEK**, Marjan in **mag. KRIVEC**, Damjana. Kaj verujemo?. Mohorjeva družba, Ljubljana - Celje, 2004.

Mag. ZOREC, Franc, **dr. ŠVERC**, Alenka, **mag. KONČAN**, Peter in **dr. GLOBOKAR**, Roman. Pot iskanja 2. Mohorjeva družba, Ljubljana - Celje, 2004.

VIRI

Pravni viri:

1. Ustava Republike Slovenije. Ur. L. RS, št. 33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 69/04, 68/06.
2. Zakon o verski svobodi. Ur.l. RS, št. 14/07.

Internetni in drugi viri:

1. Ministrstvo za zunanje zadeve.
URL=http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/organizacija_zdruzenih_narod_ov/dialog_med_kulturami_verami_in_civilizacijami/;
2. Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji.
URL =<http://www.evropa.gov.si/medkulturni-dialog/>;
3. Občinski Odbor SDS Borovnica.
URL =<http://www.borovnica.sds.si/arhiv/kolumna/kolumna06.htm>;
4. Center za evropsko prihodnost.
URL =<http://www.cep.si/view.php?id=15>;
5. Odločba Evropskega parlamenta in Sveta Evrope o Evropskem letu medkulturnega dialoga.
URL = http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/com/2005/com2005_0467sl01.pdf;
6. Evropska komisija.
URL = http://ec.europa.eu/news/culture/070827_1_sl.htm;
7. Zakonodajna resolucija Evropskega parlamenta o predlogu Odločbe Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem letu medkulturnega dialoga 2008.
URL
=[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/ta/p6_ta-prov\(2006\)0234_/p6_ta-prov\(2006\)0234_sl.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/ta/p6_ta-prov(2006)0234_/p6_ta-prov(2006)0234_sl.pdf);
8. Radio Vatikan.
URL = <http://www.vaticanradio.org/slv/Articolo.asp?c=130528>;
9. OŠ Preserje.
URL =
<http://www2.arnes.si/~gkreac/Doc/izziv%20verske%20raznolikosti.pdf>;

10. I. gimnazija v Celju.
URL = <http://www.prvagim.si/eu/index2.php>.
11. Župnije.
URL = http://zupnije.rkc.si/pong/L_8/L8_st20.html.
12. Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji.
URL = <http://evropa.gov.si/pravni-red/pogodbe/>.
13. Ministrstvo za kulturo.
URL = http://www.mk.gov.si/si/evropsko_letno_medkulturnega_dialoga_2008/.
14. Informacijski urad Sveta Evrope v Republiki Sloveniji.
URL = http://www.coe.si/sl/novice/sprejeta_bela_knjiga_sveta_evrope_o_medkulturnem_dialogu/.
15. Urad za verske skupnosti.
URL = http://www.uvs.gov.si/si/drzava_in_verske_skupnosti_v_republiki_sloveniji/.

SEZNAM SLIK

GRAF 1: RAZMERJE MED SPOLOMA.....	45
GRAF 2: STAROST ANKETIRANCEV	46
GRAF 3: RAZMERJE MED ŠTEVILOM IN STAROSTJO ANKETIRANCEV.....	46
GRAF 4: REGIJE	47
GRAF 5: ALI STE VERNI?.....	47
GRAF 6: VERSKE SKUPNOSTI	48
GRAF 7: VEROIZPOVEDI.....	49
GRAF 8: DRUGE VERE	50
GRAF 9: POJEM KULTURA	51
GRAF 10: VPLIV VERE NA ŽIVLJENJE	52
GRAF 11: POVEZANOST MED VERO IN KULTURO.....	53
GRAF 12: LETO MEDKULTURNEGA DIALOGA	55
GRAF 13: SPREJEMANJE DRUGIH KULTUR.....	56
GRAF 14: VPLIV DRUGIH KULTUR.....	57
GRAF 15: SPREJEMANJE DRUGIH VERSTEV PRI SLOVENCIH	58
GRAF 16: STRAH PRED DRUGIMI VERAMI IN KULTURAMI.....	59

PRILOGA

Priloga: Vprašalnik

ANKETA

Pozdravljeni!

Sem študent Fakultete za upravo. Vljudno Vas prosim, da izpolnite vprašalnik, ki je del moje diplomske naloge, v kateri ugotavljam odnos med kulturo in vero.

Za Vaše odgovore se Vam že vnaprej zahvaljujem.

Tadej Oprčkal

Anketa je anonimna!

Spol:

- Moški
- Ženski

Starost (vpišite število let): _____

Regija, v kateri prebivate:

- Pomurska
- Podravska
- Koroška
- Savinjska
- Zasavska
- Spodnjeposavska
- Jugovzhodna Slovenija
- Osrednjeslovenska
- Gorenjska
- Notranjsko-kraška
- Goriška
- Obalno-kraška

1.) Ali ste verni?

- Da
- Ne
- Drugo _____

2.) kateri verski skupnosti pripadate, če sploh kateri?

- Rimokatoliški
- Evangeličanski
- Pravoslavni
- Islamski
- Drugi verski skupnosti
- Nobeni verski skupnosti

3.) Katere veroizpovedi, poleg svoje, še poznate?

- Katoliško
- Evangeličansko
- Pravoslavno
- Islamsko
- Orientalno
- Drugo_____

4.) Kakšno je vaše mnenje o drugih verah?

- Dobro
- Slabo
- Nimam mnenja

5.) Kaj razumete pod pojmom *kultura* ?

- Način življenja
- Obnašanje ljudi
- Duhovno ustvarjanje
- Drugo_____

6.) Kako vera vpliva na vaše vsakdanje življenje?

- Pozitivno
- Negativno
- Ne vpliva
- Drugo_____

7.) Je po vašem mnenju vera povezana s kulturo?

- Da
- Ne
- Ne vem

7.a) (odgovorite, če ste 7. vprašanje odgovorili z Da)

Na kakšen način je vera povezana s kulturo in kako mislite, da se to odraža v družbi?

8.) Ste vedeli, da je leto 2008 leto medkulturnega dialoga?

- Da
- Ne

9.) Kako Slovenci sprejemamo druge kulture ?

- Zelo dobro
- Dobro
- Slabo
- Drugo _____

10.) Katera kultura po vašem mnenju trenutno najbolj vpliva na slovensko kulturo?
(vpliv na jezik, politiko, umetnost, glasbo, življenje ...)

- Ameriška
- Nemška
- Avstrijska
- Japonska
- Italijanska
- Drugo _____

11.) Kako Slovenci sprejemamo druge vere?

- Zelo dobro
- Dobro
- Slabo
- Drugo _____

12.) Zakaj se po vašem mnenju bojimo drugih ver in kultur?

- Zaradi slabega poznavanja
- Ker ne sprejemamo drugačnosti
- Nestrinjanje z ideologijo
- Drugo _____

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Diplomant: Tadej Oprčkal,
rojen: 15.05.1983 v kraju Slovenj Gradec.

izjavljam

da sem diplomsko nalogo z naslovom:
Dialog med kulturami in verami (primerjalna študija)
izdelal in napisal samostojno.
Strinjam se z objavo diplome na spletu.

Kraj in datum:
Gorenje, 3.11.2008

Podpis študenta:
Tadej Oprčkal

IZJAVA O LEKTORIRANJU:

Diplomsko delo z naslovom: Dialog med kulturami in verami (primerjalna študija) je
lektorirala absolventka Andreja Petek.

Andreja Petek